

INNHOOLD

INNHOOLD.....	3
FORORD	5
KEYNOTE	7
Elina Härkönen	7
ABSTRAKTER	8
Marianne Andreassen	8
Gammel dekor på nye måter. Hvordan tidligere generasjoners erfaringsbaserte kunnskap i keramikk kan erverves og benyttes i nye uttrykk.....	8
Nina Björkental	9
Bare gjør - Ikke tenk!.....	9
Ingvard Bråten og Jon Hoem	10
Pappenheim.....	10
Gro Eide og Ingrid Skarprud.....	11
Kartfaring.....	11
Gro Eide og Ingrid Skarprud.....	12
Kartfaring.....	12
Liv Mildrid Gjernes og Pauliina Maapalo.....	13
Øyeblikksbilder fra knivlagingsdidaktikk i prosess.....	13
Mette Gårdvik, Karin Stoll og Wenche Sørmo	15
Stedsbasert verkstedarbeid i lærerutdanningene.....	15
Hilde Hermansen.....	17
GRAFISK VERKSTED – En organisme for utvikling av forståelse.....	17
Rune Hjelen, Ninni Rotmo Olsen og Solveig Åsgård Bendiksen.....	18
HandyKids – et forskningsprosjekt om bærekraftig kunst og håndverk med fokus på material- og verktøykunnskap og kulturforståelse	18
Jon Hoem	19
Diktillustrasjon med kunstig intelligens (KI).....	19
Harald Bentz Høgseth	20
CRafTografi: om innlevelse, levd erfaring og rekonstruksjon som måter å lære på	20
Ingrid Holmboe Høibo	21
Skaparverkstad som læringsarena for skapende arbeid	21
Peter Haakonsen	23
Mitt hybride verksted	23
Else Margrethe Lefdal	24
Universell utforming av verksteder for kunst- og håndverk.....	24
Eva Lutnæs.....	25
Kreative strategier i grunnskolefaget kunst og håndverk.....	25
Sofia Lång.....	26
Verkstedets atmosfære	26
Line Mastad	27

NETTVERK FOR FORMGIVING, KUNST OG HÅNDVERK I UH-SEKTOREN 2024

Lærerstudenters forståelse og erfaring med kunst som pedagogisk impuls knyttet til temaet tilpasset opplæring.....	27
Line Mastad	28
Mina	28
Ingvill Gjerdrum Maus.....	29
Verksteder til Institutt for estetiske fag på OsloMet.....	29
Jørgen Moe	30
Hvordan tilrettelegge for skapende aktivitet med leire for barnehagebarn?	30
Harald Eivind Moe	31
Sammenligning av 5 kommuners kravspesifikasjoner til utforming av spesialrom for faget Kunst og håndverk med krav som kan stilles ut fra læreplanen.	31
Ninni Rotmo Olsen, Solveig Åsgard Bendiksen og Rune Hjelen.....	32
HandyKids. Trefiber som vitenskapelig materiale	32
Jørund Føreland Pedersen og Tor Jarle Wergeland	33
Delingskultur og formativ vurdering i skapende prosesser – i og utenfor verkstedet	33
Anniken Randers-Pehrson.....	34
Motstand i metallverkstedet	34
Anne-Brit Soma Reienes og Astrid Maria Heimer.....	35
Verkstedet som estetisk handlingsrom for kreativitet i praksis og teori	35
Elin Austbø Simonsen.....	36
Eit elevperspektiv på arbeid innan kjerneelementet handverksferdigheiter i Kunst og handverk	36
Bente Helen Skjelbred	37
En tegnende lærer	37
Bente Helen Skjelbred.....	38
Rammefaktorenes betydning i skolefagene kunst og håndverk og mat og helse, - i spennet mellom idealer og praksiser ...	38
Marie Skreden og Hanne Maren Meldahl.....	39
Et rom for læringsfellesskap i skolen	39
Lisbet Skregelid.....	40
Kunsten på campus	40
Hildegunn Guroplass Solbø.....	41
Arkinatur, uterom som verksted	41
Lovise Søyland og Ann-Hege Lorvik Waterhouse	42
Ikke helt A4! Utforskende, kroppslige og materielle tegneprosesser	42
Solveig Toft	43
Dybdelæring i kunst og håndverk.....	43
Ann-Hege Lorvik Waterhouse og Kari Carlsen	44
Tenkeverksted om formingsfagets plass i barnehagen og i barnehagelærerutdanninga	44
Vigdis Dagsdatter Øien.....	45
Scenesettelse av miniatyrfigurer - om å skape krutt når tiden er knapp	45

FORORD

Velkommen til nettverkskonferansen 2024! Nord universitet og Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen ønsker Nettverk for formgivning, kunst og håndverk i UH-sektoren velkommen til Bodø.

VERKSTEDET er overordnet tema for årets konferanse. Verkstedene er på mange måter navet i praktisk skapende arbeid i skole, lærerutdanning og barnehage. Verkstedene har betydning som rammefaktor og kan sees som ulike lærings-, dannelsings-, og opplevelsesarenaer.

Etter mange års nedbygging av skolenes verksteder, signaliserer politiske myndigheter i dag et klart behov for mer praktisk, utforskende og relevant undervisning for elevene. Dette kommer til uttrykk både gjennom læreplanverket, gjennom ekstraordinære bevilgninger til innkjøp av verktøy og utstyr og gjennom en ny stortingsmelding som blant annet skal se på hvordan skolen kan bli mer praktisk og variert, slik at elevene kan lære mer og trives bedre. I denne satsingen kan vi anse verkstedet som en sentral del, ja, som selve navet.

Hva tilbyr verkstedene som læringsarena? Hva signaliserer tittelen på ulike verksted (makerspace, atelier, sløydsal) – og hva slags materialer og verktøy byr verkstedene på? Hvordan er verksteder organisert, og hvem deler på dem? Hvem har ansvar for verkstedene og hvordan ivaretas HMS? Hva skjer når uterommet blir et verksted? Hvordan bærer verkstedene med seg spor og fortellinger fra de som har dratt videre? Hvordan rigges et verksted slik at det virkelig klør i skapertrangen? Hvilke muligheter og utfordringer skaper KI for verkstedspraksisen?

Gjennom presentasjoner i plenum og parallelle sesjoner setter vi verkstedet på agendaen disse to dagene i Bodø.

Nettverk for formgivning, kunst og håndverk i UH-sektoren (KHUH) feiret 10-års jubileum i 2023 med konferansen FORTID, NÅTID OG FRAMTID – lærerutdanning i formgivning, kunst og håndverk. Nettverket ble etablert av KKS i 2013 etter ønske fra fagmiljøet og ble raskt organisert med et AU og en vitenskapelig komité, med ansvar for en årlig konferanse i januar. På konferansen presenterer deltakerne sin forskning, deler erfaringer og refleksjoner, samt diskuterer fagets framtid. En slik arena er viktig for å dele kunnskap, utvikle forskningsfeltet, samt diskutere vilkår og forutsetninger for utdanning av fremtidens lærere i barnehage og grunnskole. Konferansen arrangeres av KKS og nettverket i tett samarbeid. Vertskapsrollen ruller mellom institusjonene.

Nord universitet har ca. 11.000 studenter og 1.300 ansatte, fordelt på studiestedene Bodø, Levanger, Steinkjer, Stjørdal, Mo i Rana, Nesna og Vesterålen. Vi leverer fremtidsrettede studietilbud og relevant forskning med fokus på blå og grønn vekst, innovasjon og entreprenørskap, og velferd, helse og oppvekst. Nord universitet dekker geografisk de tradisjonelle lulesamiske, pitesamiske, umesamiske og sørsamiske områdene i Sápmi. Universitetet har et nasjonalt ansvar for forskning og utdanning innen lule- og sørsamisk språk og kultur.

Fakultet for lærerutdanning og kunst- og kulturfag (FLU) er det største av fakultetene ved Nord universitet og utdanner lærere fra barnehage til videregående skole, og innen idrett og estetiske fag. Forskningen er profesjonsrettet og praksisnær. Vi tilbyr doktorgrad (ph.d.) i profesjonsvitenskap.

Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen (KKS) ligger ved Nord universitet, Fakultet for lærerutdanning og kunst og kulturfag, i Bodø. Senteret har et nasjonalt oppdrag fra Kunnskapsdepartementet, og var tidligere underlagt Utdanningsdirektoratet.

KKS skal bidra til økt kvalitet i kunst- og kulturfagene i barnehagen og grunnopplæringen, drive forskningsformidling og praksisnær aktivitet og bistand, basert på relevant forskning. Aktuelle målgrupper for arbeidet er lærerutdanningene, skole- og barnehageeiere, ledere og ansatte i barnehager og skoler og PP-tjenesten. Senteret skal støtte lærerutdanningene i arbeidet med kompetanseutvikling innenfor kunst- og kulturfag i skolene og barnehagene og være rådgiver for nasjonale utdanningsmyndigheter innenfor dette fagfeltet.

KKS har vært koordinator for Nettverk for formgiving, kunst og håndverk i UH-sektoren siden oppstarten i 2013

Årets keynote er Elina Härkönen, University Lecturer ved Faculty of Art and Design, University of Lapland. Elina er blant annet opptatt av kulturell bærekraft, community-learning, art-based and place-specific methods og har jobbet mye verkstedsbasert. Hun er sentral i prosjektet Living in the Landscape som Nord universitet er en del av. Tittel på foredraget er *Building on forest relationships and care*.

Bodø er Europeisk kulturhovedstad i 2024 og vi ønsker hjertelig velkommen til Bodø!

Arbeidsutvalg (AU) Mette Gårdvik, førstelektor ved Nord universitet, Karen Brønne, førsteamanuensis ved Høgskulen i Volda, Harald Eivind Moe, høgskolelektor ved Høgskolen i Østfold og Merete Hassel, seniorrådgiver ved KKS

Vitenskapelig komité (VK) Eva Lutnæs, professor ved OsloMet (leder), Anniken Randers-Pehrson og Åsta Rimstad, førsteamanuenser ved Universitetet i Sørøst-Norge.

KEYNOTE

Elina Härkönen

University Lecturer, ved Faculty of Art and Design, University of Lapland

In this presentation Elina Härkönen discusses the dimensions of cultural sustainability in relation to forests as cultural heritage and places to learn empathy and care. Forest-human relationships have long history in the Nordic region but our connection and understanding for forests is loose and weaker than in earlier times. This lack of connection appears both on individual level but also on national level and has impacts on forestry and policymaking. Understanding the cultural bond with forests can increase empathy and care and help to build more sustainable forest relationships.

Härkönen's work as an art education lecturer at the University of Lapland (UoL) is based on community-learning, art-based and place-specific methods, and approaches. As part of their studies, Art teacher students organize workshops with different age and community groups to facilitate activities that bring to front the community's place, history, traditions and contemporary phenomena. In this presentation, Härkönen introduces few such examples on artistic dialogues, processes, and outcomes where forest relationships are examined. She also sheds light on their international and interdisciplinary summer school Living in the Landscape (Lila), where forest landscapes are investigated through collaborative, placespecific artistic methods.

Living in the Forest landscape. Investigating the forest as both safe and uncanny environment. Image: Mari Parpala, 2023

ABSTRAKTER

Marianne Andreassen

Gammel dekor på nye måter. Hvordan tidligere generasjoners erfaringsbaserte kunnskap i keramikk kan erverves og benyttes i nye uttrykk.

Høgskolen i Østfold (HiØ)

Problemstilling/tema: Hvordan kan tidligere generasjoners erfaringsbaserte kunnskap i keramikk gjenoppstå, erverves eller arves for å benyttes i nye uttrykk? Hvilken historie oppstår når jeg tolker og manipulerer motiver fra 60-tallets populære platter?

Nøkkelord: Kulturarv, keramikk, 60-tallsestetikk, kunsthåndverk, kroppslig erfaring

Praksisfortelling - utviklingsarbeid

Sammen med keramikker Britt Johansen Hauge (1956) har jeg, høsten og vinteren 2022, lett etter og funnet fram til teknikker som ble brukt til å formgi og dekorere platter i keramikkindustrien i Halden på 50 og 60-tallet. Platter er dekorative veggbilder i keramikk som var svært populært i interiøret for et par generasjoner siden. Det er masseproduserte gjenstander som for eksempel kan avbilde hverdagslige situasjoner i et stilisert og naivt formspråk.

Johansen Hauge har arvet en stor del av overskuddet av glasurer, begitning, verktøy og prototyper etter avviklingen av flere relativt store keramikkbedrifter (Frodig fajanse og kjærlig keramikk, Andreassen, 2020). I hennes verksted har vi eksperimentert og systematisk forsket, prøvet og feilet oss fram til hvordan slike platter har blitt produsert vha. alt det gamle utstyret, og helt fersk og ny steingodsleire.

Ved å jobbe slik i dybden, og virkelig komme til bunns i en skaperprosess fra start til mål får man en større forståelse for hva som kreves av håndverksferdigheter og kunnskap om materiale. Det som for meg var umoderne og relativt verdiløse gjenstander fra en annen tid har nå blitt noe annet som det er vanskelig å sette ord på, men som sitter i kroppen gjennom erfaringene jeg har fått.

I mitt kunstneriske utviklingsarbeid benytter jeg den ervervede kunnskapen fra fjorårets prosjekt i verkstedet til Britt, og skaper nye uttrykk ved å manipulere motivene på plattene. Jeg fjerner elementer, forstørker og lager utsnitt. Jeg tror det oppstår en ny historie når jeg viser egne platter med tradisjonelle motiv tolket gjennom mitt samtidsblikk. Jeg er godt i gang med skaperprosessen, og er ferdig med 18 platter. Men jeg har planer om å fortsette å jobbe med dette i vinter, og vet naturligvis ikke hvordan arbeidets gang vil gå, og heller ikke hvordan det endelige uttrykket vil bli.

Nina Björkendal

Bare gjør - Ikke tenk!

Universitetet i Agder (UiA)

Problemstilling/tema: Hvordan legge til rette for en materialbasert eksperimentering og den tenkende hånden?

Nøkkelord: Materialbasert, eksperimentering, hånden, maskin, verktøy

Vitenskapelig poster

Med mål om å få studentene til å lytte til fortellingene som ligger iboende materialet, verktøyene og prosessene i seg selv, må man legge vekk det figurative. Det figurative bærer med seg rasjonalitet, og fornuft som jeg ønsker at studentene skal glemme. Ved å sette søkelys på tekstur, struktur, farger, former og komposisjon for å oppnå en diskusjon rundt stemning og uttrykk og hvilke muligheter som ligger i materialet i seg selv. Det du gjør, hvordan du gjør det, med hvilke verktøy du gjør det og i hvilket medium er alle faktorer som utgjør en sammensatt helhet i et kunstverk.

Det skapende arbeid – når man glemmer tid og rom er det arbeidet da hjernen kobles ut i fri og «den tenkende hånden» tar over. Jeg tror vi trenger denne frikoblingen mer enn noen gang i dag. Min poster baserer seg egne observasjoner fra studenters arbeid i treverkstedet og på William Morris og Jurki Siokonen sine teorier blandt flere.

Ingvard Bråten og Jon Hoem

Pappenheim

Høgskulen på Vestlandet (HVL)

Problemstilling/tema: Skapende samarbeid på tvers av aldersgrupper og institusjoner

Nøkkelord: Samarbeid, interaktivitet, tredimensjonal installasjon, animasjon, kroppslig utfoldelse

Praksisfortelling - utviklingsarbeid

Prosjektet og installasjonen Pappenheim ble satt opp under festivalen Småspill, en del av Festspillene i Bergen i 2023. Festivalen retter seg spesielt mot barn. Gjennom estetiske læringsprosesser utarbeidet vi, sammen med våre studenter og i samarbeid med en barneskole i Bergen, en 50 kvadratmeter stor installasjon, en labyrint i papp – Pappenheim. Her lot vi elever på 5. trinn, under rettledning av våre studenter, lage titteskap og moduler til labyrinten. Hver modul bestod av en stor pappeske på 80x120 cm. Hvert titteskap inneholdt en ipad, som spilte av en animasjonsfilm elevene hadde lagd, samt tablåer med landskap og figurer som elevene hadde bygd. Titteskapene ble montert til labyrintmodulene slik at det ble mulig å se tablået gjennom et hull i pappesken en kunne krype inn i.

Til Småspillarrangementet monterte vi alle delene sammen til den store labyrinten. I løpet av to dager utfoldet nærmere fem hundre barn seg her, deriblant klassen som hadde vært med å lage Pappenheim.

På nettverkskonferansen presenterer vi dette som en praksisfortelling. Vi viser bilder og reflekterer over betydningen av å samarbeide på tvers av institusjoner og aldersgrupper.

Gro Eide og Ingrid Skarprud

Kartfaring

Høgskulen på Vestlandet (HVL)

Problemstilling/tema: Tittelen “Kartfaring” kjem frå omgrepa kartlegging og synfaring. Me ville undersøka korleis ein kan kartlegga rørsler - samstundes som ein rører seg mellom stader.

Nøkkelord: Leikande prosessar, kart, barn

Praksisfortelling - utviklingsarbeid

Praksisforteljinga vår har utgangspunkt i tema “kart” – som var eit arbeid i fordjupinga Aesthetic and Outdoor education. Gjennom semesteret vart ulike kart og metodar for kartlegging nytta for å få ei djupare forståing for kva eit kart er – og korleis desse vert til. I undervisninga var det ei økt som skilde seg ut, der ein opplevde at prosessen var nær tilknytt barn sine leikande tilnærmingar. Her nytta ein seg av eit lokk til ei stor pappask, der ein hadde papir i botn og ei kule dyppa i trykksverte sette spor etter bevegelsane til studentane som gjekk ulike ruter rundt på campus. Utgangspunktet for denne aktiviteten var Inspirert av Olafur Eliasson sitt verk, “Crossing country with a line”(2013).

<https://olafureliasson.net/archive/artwork/WEK108599/connecting-cross-country-with-a-line>

Å nytte seg av ei kule som rullar rundt og sett spor på arket, vart utgangspunktet for “Kartfaring”, eit prosjekt i Småspill, Festspillene i Bergen sitt program for barn, der me valgte å utvide konseptet til å innebera barnesyklar med tilhengar. Barna skulle få moglegheit til å vera i ein leikande og estetisk prosess, der dei skulle sykle rundt på eit nytt området, samstundes som dei produsera eit kart. Det kollektive var viktig, då ei kvar reise skulle bidra inn eit felles kart som vaks seg større og større. Her var utgangspunktet å få ungane til å undre seg over på kva måte ein kan sette spor, og korleis desse vert til. Etter to dagar vart det 250 små kart som til slutt utgjorde eit stor kart over alle reisene som hadde blitt tatt på campus Bergen.

Gro Eide og Ingrid Skarprud

Kartfaring

Høgskulen på Vestlandet (HVL)

Problemstilling/tema: Tittelen “Kartfaring” kjem frå omgrepa kartlegging og synfaring. Me ville undersøka korleis ein kan kartlegga rørsler - samstundes som ein rører seg mellom stader.

Nøkkelord: Leikande prosessar, kart

Praksisfortelling - mikroverksted

Microverkstaden vår har utgangspunkt i tema “kart” – som var eit arbeid i fordjupinga Aesthetic and Outdoor education. Gjennom semesteret vart ulike kart og metodar for kartlegging nytta for å få ei djupare forståing for kva eit kart er – og korleis desse vert til. I undervisninga var det ei økt som skilde seg ut, der ein opplevde at prosessen var nær tilknytt barn sine leikande tilnærmingar. Her nytta ein seg av eit lokk til ei stor pappask, der ein hadde papir i botn og ei kule dyppa i trykksverte sette spor etter bevegelsane til studentane som gjekk ulike ruter rundt på campus. Utgangspunktet for denne aktiviteten var Inspirert av Olafur Eliasson sitt verk, “Crossing country with a line”(2013).

<https://olafureliasson.net/archive/artwork/WEK108599/connecting-cross-country-with-a-line>

Å nytte seg av ei kule som rullar rundt og sett spor på arket, vart utgangspunktet for “Kartfaring”, eit prosjekt i Småspill, Festspillene i Bergen sitt program for barn, der me valgte å utvide konseptet til å innebera barnesyklar med tilhengar. Barna skulle få moglegheit til å vera i ein leikande og estetisk prosess, der dei skulle sykle rundt på eit nytt området, samstundes som dei produsera eit kart. Det kollektive var viktig, då ei kvar reise skulle bidra inn eit felles kart som vaks seg større og større. Her var utgangspunktet å få ungane til å undre seg over på kva måte ein kan sette spor, og korleis desse vert til. Etter to dagar vart det 250 små kart som til slutt utgjorde eit stor kart over alle reisene som hadde blitt tatt på campus Bergen.

I microverkstaden ynsker me å la deltagarane sjølv få gå på ein Kartfaring på Nord Universitet.

Liv Mildrid Gjernes og Pauliina Maapalo

Øyeblikksbilder fra knivlagingsdidaktikk i prosess

Høgskulen på Vestlandet (HVL) og Nord universitet

Problemstilling/tema: Hvordan kan verksteder som performative agenter, sammen med ulike trematerialer, knivtradisjoner, kintsigu, åpen forms metode, livshendelser, menneskekroppen og hud spille inn i studenters knivlagingsprosesser?

Nøkkelord: Verksteder, tresløyd og formgivings-didaktikk, tolking, meningsbærende uttrykk, den materielle vendinga.

Vitenskapelig paper

I denne presentasjonen tar vi sikte på å synliggjøre og diskutere didaktiske oppdagelser og synspunkter vi har vært med på å skape sammen i verksteder med studenter i løpet av de siste ti årene. I våre undervisningspraksiser blir studentene, som hovedsakelig er unge kvinner, oppfordret til å fabulere fram gjenstander i form av kniver som gjerne kan assosieres med den tradisjonelle brukskniven, dvs. tollekniven eller samekniven, men der selve tolkinga av mulighetene kan være overordnet krav om funksjon. Vi oppfordrer studentene til å trekke inn elementer og meningsbærende uttrykk fra sine egne liv, slik menneskene i de førindustrielle folketradisjonene gjorde det med sine artefakters ornamenter og utforminger.

I dette arbeidet er vi en del av en nordisk knivlagingstradisjon (Køhn, 1998; Ruusuvoori, 2020; Thorensen, 1990; Thorensen, 1992; Wåle, 1997; Øijord, 2019) som vi både utvikler videre, bryter ut av og blir til med. Et av verktøyene for utbrytning, er at vi er kvinner, som de fleste av studentene. Vi ønsker ikke å se dette som en kjønnsrollekamp, men som en kamp for å vise at alle har en stemme og et uttrykk som kan bli synlig gjennom det en lager (Hatløy 1984). Ikke som en måte å hevde seg selv på, men mer som en demokratisk prosess mot det å oppdage at mangfold er en betydningsfull kilde til kunnskap. Vi knytter dette til den materielle vendingen og til agentisk realisme (Barad, 2003, 2007, 2011, 2014) med posthumanistiske og postkvalitative strategier og dermed også til et performativt vitenskapsparadigme (Østern et al., 2021).

Artikkelens bærende elementer danner en rhizomatisk (Deleuze & Guattari, 2013) struktur som består av trematerialer, knivtradisjoner (Tin 2007), kintsigu (Keulemans, 2016; Weintraub et al., 1979) Open forms metode (Gjernes, 2017), livshendelser, menneskekroppen og hud, alt dette som spiller inn i studenters knivlagingsprosesser.

Referanser

Barad, K. (2003). Posthumanist performativity: Toward an understanding of how matter comes to matter. *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, 28(3), 801–831.

<https://doi.org/10.1086/345321>

Barad, K. (2007). *Meeting the universe halfway. Quantum physics and the entanglement of matter and meaning*. Durham and London: Duke University Press.

Barad, K. (2011). Erasers and erasures: Pinch's unfortunate 'uncertainty principle'. *Social Studies of Science*, 41(3), 443–454. <https://doi.org/10.1177/0306312711406317>

Barad, K. (2014). Diffracting diffraction: Cutting together-apart. *Parallax*, 20(3), 168–187.

<https://doi.org/10.1080/13534645.2014.927623>

Berg, Ø. (1991). *Fra husflid til kunsthåndverk*. Grøndahl Dreyer.

Gjernes, L. M. (2017). Å ta spørsmål om form på alvor. *Nordic Journal of Art and Research*, 6(1).

<https://doi.org/https://doi.org/10.7577/if.v6i1.1926>

Hatløy, S. (1984). Å ta del offentlig. *Byggekunst, som i 2007 endret sitt navn til Arkitektur N*, 6.

- Keulemans, G. (2016). The Geo-cultural Conditions of Kintsugi. *The Journal of Modern Craft*, 9(1), 15-34. <https://doi.org/10.1080/17496772.2016.1183946>
- Køhn, Ø. (1998). Samekniven - en nordnorsk kulturbærer. *Norsk husflid*. 4, 52-56.
- Maapalo, P. (2017). "Vi rigger til så godt vi kan" – konturer av praksisarkitekturer som muliggjør og hindrer undervisning i materialet tre i kunst- og håndverksfaget i norsk barneskole. *Journal for Research in Arts and Sports Education*, 1(1), 1–20. <https://doi.org/10.23865/jased.v1.520>.
- Maapalo, P. (2018). Åtte læreres trearbeidspraksiser – en diffraktiv analyse. *FormAkademisk - Forskningstidsskrift for Design Og Designdidaktikk*, 11(5), 1–21. <https://doi.org/10.7577/formakademisk.2246>
- Ruusuvuori, A. (2020). *Finnish Knives from Antiquity to Today* .(I.Elsner, Trans.). Schiffer Publishing, Ltd. (Original work published 2016).
- Thorensen, P. (1990). *Kniver og knivmakere*. Tapir forlag.
- Thorensen, P. (1992). *Kniver og knivmakere 2*. Tapir forlag.
- Tin, M. B. (2007). *De første formene: folkekunstens abstrakte formspråk* (Bd. vol. 124). Novus.
- Weintraub, S., Tsujimoto, K.&Walters, S.Y. (1979). *Urushi and Conservation: The Use of Japanese Lacquer in the Restoration of Japanese Art: Ars Orientalis*, 11, 39-62.
- Wåle, O. (1997). *Knivmakerens verksted*. Landbruksforlaget.
- Øijord, T.W. (2019). *Kniv, håndverk, tradisjon og den norske folkesjela*. Kagge Forlag AS.

Mette Gårdvik, Karin Stoll og Wenche Sørmo

Stedsbasert verkstedarbeid i lærerutdanningene

Nord universitet

Problemstilling/tema: Hvordan opplever og erfarer lærerstudenter tverrfaglig stedsbasert verkstedarbeid?

Nøkkelord: Stedsbasert, verkstedarbeid, tverrfaglig, lærerutdanning

Vitenskapelig paper

Stedsbasert læring (Smith & Sobel, 2010, Remmen & Frøyland, 2017) som metode omhandler i tillegg til undervisningens hva, hvorfor, hvordan også undervisningens hvor. Faget kunst og håndverk undervises ofte i eget klasserom eller i skolens mer eller mindre fungerende verksteder.

Skolens nærmiljø kan være en gullgrube av virkelighetsnære verksteder hvor barn og unge lærer om virkeligheten, i virkeligheten. Fra Læreplanverkets Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen finner vi:

Ved å bruke varierte læringsarenaer kan skolen gi elevene praktiske og livsnære erfaringer som fremmer motivasjon og innsikt. Lokalmiljøets og samfunnets engasjement kan bidra positivt til skolens og elevenes utvikling. (Kunnskapsdepartementet, 2017)

I denne sammenhengen er det viktig at verkstedarbeid relateres til elevenes livsverden og kobles til virkeligheten. En mulighet for å imøtekomme dette er å rette bevisstheten mot *hvor* verkstedet etableres, og undervisningen foregår. I lærerutdanningene er det viktig å løfte og gi studentene egne erfaringer fra stedsbasert verkstedarbeid.

I denne presentasjonen skal vi med utgangspunkt i to prosjekter gjennomført i lærerutdanningene besvare følgende problemstilling: hvordan opplever og erfarer lærerstudenter tverrfaglig stedsbasert verkstedarbeid?

I bjørkenever-prosjektet (Gårdvik et al. 2014), ble verkstedet flyttet ut til bjørkeskogen. Undervisningen omhandlet tradisjonelt håndverk, verktøy og materialer gjennom flekking av never og skapende arbeid der studentene laget oppbevaringsbokser av neversveip.

I prosjektet Organismer i fjæresona (Stoll et al., 2018) var målet å utforske ulike organismers tilpasning til levested gjennom estetisk skapende arbeid med land art. I bevegelsen mellom levested, organisme og det kreativt skapende arbeidet i form av land art ble fjæra et verksted.

I vår stedsbaserte tilnærming til verksted må vi i hvert prosjekt planlegge behov for verktøy og teknikker knyttet opp mot det enkelte sted, materialtilgang og undervisningsopplegg. I begge eksemplene viste det seg at valg av sted hadde stor betydning. Erfaringsbasert innsikt i stedets økokulturelle betydning bidro til studentenes refleksjoner om hvordan de kan tilrettelegge for helhetlige læringsprosesser.

Referanser

Gårdvik, M., Stoll, K. & Sørmo, W. (2014). Birch-Bark-Sustainable Material in an Authentic Outdoor Classroom. In: T. Jokela & G. Coutts (Eds.), *Relate North. Engagement, Art and Representation*. Lapland University Press. Pp. 146-168.

- Kunnskapsdepartementet (2017). *Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen*. Fastsatt som forskrift ved kongelig resolusjon. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020.
- Remmen, K.B. & Frøyland, M. (2017). «Utvidet klasserom» – Et verktøy for å designe uteundervisning i naturfag. *NorDiNa* 13(2).
- Smith, G. A., & Sobel, D. (2010). *Place- and community-based education in schools: Place and community-based education in schools*. Taylor & Francis Group.
- Stoll, K., Gårdvik, M., & Sørmo, W. (2018). Organisms, Land Art and In-Depth Learning. I: *Relate North, Practising Place, Heritage, Art & Design for Creative Communities*. Lapland university press. Pp. 176-187.

Hilde Hermansen

GRAFISK VERKSTED – En organisme for utvikling av forståelse

Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen, Nord universitet

Problemstilling/tema: Hvordan kan grafiske teknikker være nøkkel til forståelse for komposisjon og visuelle virkemidler?

Nøkkelord: Grafikk - forståelse - innsikt - estetiske læringsprosesser

Praksisfortelling – mikroverksted

Situasjonsbeskrivelse: Det gikk mot slutten av skoleåret, og vi hadde ryddet i foto og grafikkverkstedet. Christoffer somlet med å pakke ned tingene sine, og uten foranledning sa han: «Det beste med dette faget har vært de gangene vi har fått gjøre noe med hendene. Endelig forstod jeg vitsen med alt snakket om linje og form». Det Christoffer siktet til var periodene med linosnitt og koldnålsradering. Jeg husker godt hvor intenst den kommende flymekanikeren hadde arbeidet i møte med grafiske teknikker. Ved å *gjøre* hadde han fått en *erkjennelse*. Faglig kunnskap hadde utviklet seg gjennom praktisk erfaring med estetiske virkemidler. I ettertid har jeg ofte tenkt på hvor tydelig hans kommentar underbygger betydningen av erfaringsbasert kunnskap og estetiske læringsprosesser.

Situasjonsbeskrivelsen over er fra perioden jeg underviste i faget foto og grafikk i videregående skole. Faget kunne velges av elever som kom fra påbygging til generell studiekompetanse. Disse elevene hadde bare unntaksvis fått opplæring innen det estetiske fagfeltet tidligere og slet gjerne med å fatte betydningen av begrep som visuelle virkemidler, komposisjon mm. Christoffers uttalelse inngår i en av tre konkrete situasjoner på grafikkverkstedet, der elever på sin egen måte formulerte betydningen av å koble praktiske, estetiske og kognitive elementer slik at læring skjer gjennom en blanding av handling og refleksjon. Jeg har tatt med meg elevenes kloke ord videre fordi de så godt underbygger Deweys ord om at den som skaper «må dessuten se hver enkelt forbindelse mellom det å gjøre og det å gjennomgå i forhold til den helheten han ønsker å skape. Å se slike forbindelser er å tenke, og det er en av de mest krevende former for tenkning» (Dewey, 2008, s. 204).

Kunstneren Ragna Misvær Grønstad aktualiserer Deweys teorier på en levende måte når hun snakker om grafikk. Hun betegner grafikk som en svært innholdsrik prosess: «Den involverer store mengder tankearbeid og bruker hjernen på mange forskjellige måter, som f.eks. å være bevisst speilvendingen i bildet» (Grønstad s. 16).

På miniverkstedet ønsker jeg å kort å dele tre situasjonsbeskrivelser og tre ulike elevutsagn, knyttet til henholdsvis linosnitt, koldnålsradering og monotypikk før deltakerne får anledning til å prøve ut den grafiske teknikken monotypikk.

Referanser

Dewey, J. (2008). Å gjøre en erfaring fra: *Art as Experience* (1934). I K. Bale & A. Bø-Rygg (Red.), *Estetiske teori: En antologi* (s. 196 – 213). Oslo: Universitetsforlaget.

Grønstad, R. M. (2017). *Samtaler i Sàivu*. Editert av Ragna Misvær Grønstad, med støtte fra Norsk Kulturråd og Norske Billedkunstneres Vederlagsfond.

Rune Hjelen, Ninni Rotmo Olsen og Solveig Åsgård Bendiksen

HandyKids – et forskningsprosjekt om bærekraftig kunst og håndverk med fokus på material- og verktøykunnskap og kulturforståelse

Nord Universitet

Problemstilling/tema: Presentasjon av forskningsprosjektet HandyKids. Fokus ligger på å presentere smakebiter fra prosjektgjennomføringen av de ulike delprosjektene og de erfaringer vi har gjort oss som undervisere og forskere, knyttet til material- og verktøykunnskap, kulturforståelse og bærekraft i kunst og håndverk.

Nøkkelord: HandyKids, håndverk, bærekraft, naturmaterialer, internasjonalisering

Praksisfortelling – utviklingsarbeid

Prosjektet HandyKids er et pågående forskningsprosjekt som startet i 2021.

Prosjektet er rettet mot elever i grunnskolen. Til nå har vi kjørt prosesser hvorpå 5., 9. og 10.-klassinger har deltatt i bærekraftige kunst- og håndverksprosesser ved campus Levanger.

Prosjektet administreres av tre fagansatte på Levanger og gjennomføres også i samarbeid med og med egne kunst- og håndverksstudenter (norske og internasjonale), samt lærere som underviser i kunst og håndverk i grunnskolen.

Prosjektet går tett på elevers utforskninger av materialer og håndverktøy gjennom foto og videosnutter som kun fokuserer på elevenes hender mens de arbeider i tilrettelagte verkstedstasjoner, samt intervjuer med enkeltelever. Vi ønsker å presentere følgende utdrag fra datamaterialet:

- Naturen som læringsarena. Studenter og elever utforsker håndverktøy og maskiner i læringssituasjoner i et skogsområde. Her får de teste ut teknikker som trefelling, snekring, øksing, spikking, sammenføiinger i rått trevirke. Uten forkunnskaper og skisseprosesser går de rett inn i de praktiske utforskningene og i løpet av noen få timer skaper de bruksgjenstander, romlige installasjoner og skulpturer som aldri før har sett dagens lys. Essensielle begreper her er tradisjonskunnskap og kulturforståelse som er knyttet opp mot læreplan i kunst og håndverk (LK2020)
- Utforskning av sience materials. Studenter og elever får erfaring med å utforske og produsere medier som tusj, akvarellfarge, olje- og vannbasert maling, akvarellfarge og kritt fra bunnen av.
- Utforskning av materialet glass gjennom glassfusingteknikk. Studenter og elever får teste ut skjæring, knekking og bildeskaping gjennom teknikken. De får også utforske resirkulering av plantefiber, fra papirmasse til to- og tredimensjonal forming av displays og non-figurative former.
- Arbeid med bøyning av trespon og lek med formbegrepet både todimensjonalt og tredimensjonalt, med nettopp bøyde trespon som utgangspunkt.

Deltakere har deltatt i verksteder (inne og ute) der utforskning av bærekraftige materialer, verktøy og teknikker har vært fokus. Datamateriale har vært hentet inn, da i form av foto, video, muntlige elevutsagn (sitater) og intervjuer.

Jon Hoem

Diktillustrasjon med kunstig intelligens (KI)

Høgskulen på Vestlandet (HVL)

Problemstilling/tema: Potensial ved kunstig intelligens ved illustrasjon av dikt

Nøkkelord: Kunstig intelligens, illustrasjon, visualisering, poesi

Vitenskapelig paper

I estetiske fag skapes sansbare uttrykk via ulike former for representasjoner i materialer til lyd og berøring, alt fra abstraherte uttrykk som skrift. Ved hjelp av kunstig intelligens (KI) endres forutsetningene for hvordan vi kan skape tekster, bilder, lyder og ulike kombinasjoner der disse møter fysiske miljøer. En verbal beskrivelse kan initiere et bilde, eller en bevegelig 3D-modell som igjen kan danne grunnlag for en video med lyd. Prosessene er potensielt raske, og beskrives i noen sammenhenger som “forakt for kunstnerens egenart” (Wammer, 2023), samtidig som det er et potensial i estetiske fag (Stana, 2023). Så langt kan det estetiske potensialet sies å være mest utforsket i form av tekst og bilder (Qiao, 2022).

Kan kunstig intelligens (KI) skape nye, kreative møter mellom skriftlige og visuelle uttrykk? Hvilket didaktisk potensial og utfordringer kan disse teknikken by på?

I denne sammenhengen blir grensesnittets materialitet (Hoem, 2021) sentralt. Enhver fremføring basert på digitale data må konkretiseres gjennom et grensesnitt: en forbindelse mellom fysiske brukerhandlinger og datamaskinens agerende. På den ene siden kan vi forstå grensesnitt som en form for tilgang til virkeligheten, gjennom noe vi subjektivt kan sanse og erfare. Samtidig kan grensesnittet skape opplevd avstand og manglende forståelse av tingene i seg selv. Avstand mellom form og opplevelse kom allerede med de første representasjonene (språk, musikk, hulemalerier mm), og kommer kanskje særlig tydelig til uttrykk gjennom verbalspråklig poesi. Gitt mulighetene for å skape helt andre estetiske uttrykk med utgangspunkt i verbaltekst fremstår dermed poesi som et interessant utgangspunkt for å skape visuelle uttrykk ved hjelp av KI – gjennom skrift omsettes ideer til visuelle representasjoner.

Paperet undersøker spørsmålene om KI og kreativitet i arbeidet med å illustrere dikt. Empirien er hentet fra egne forsøk, arbeid sammen med studenter i grunnskolelærerutdanningen og elever i grunnskolen. Eksemplene analyseres gjennom tekst og bildeanalyse.

Referanser

Hoem, J. (2021). *Digitale medier og materialitet*. <https://materialitet.infodesign.no/>

Stana, I. (2023). *Bruk av kunstig intelligens i estetiske fag*. <https://www.utdanningsnytt.no/bedre-skole-estetiske-fag-kunst/bruk-av-kunstig-intelligens-i-estetiske-fag/363567>

Qiao, H., Liu, V. & Chilton, L. (2022). Initial images: Using image prompts to improve subject representation in multimodal AI generated art. I: *Creativity and Cognition*, C&C`22), s. 15–28. Association for Computing Machinery, New York, NY, USA.

<https://doi.org/10.1145/3527927.3532792>

Wammer, I. (2023). *Ultimafestivalen viser forakt for kunstnerens egenart*.

<https://www.morgenbladet.no/kultur/2023/09/26/ultimafestivalen-viser-forakt-for-kunstnerens-egenart/>

Harald Bentz Høgseth

CRafTografi: om innlevelse, levde erfaring og rekonstruksjon som måter å lære på

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU)

Problemstilling/tema: Presentasjonen skal handle om innlevelse i å lære håndverk, undersøke og forske i, om og gjennom håndverk.

Nøkkelord: Kroppslig læring, empati, sensitivitet, innlevelse, oppmerksomhet, rekonstruksjon, erfaringer, håndverksforskning

Vitenskapelig paper

Jeg begynte som håndverker med tømring i tradisjonelle håndverksteknikker, ble senere arkeolog med middelalderiske håndverk som spesialer. Etter min mening bidro håndverket til at jeg utviklet mine kunnskaper og ferdigheter som arkeolog. Men også omvendt; utdannelsen som arkeolog utviklet mine ferdigheter som håndverker og min evne til å undersøke, dokumentere og reflektere over kunnskapen og min praksis. Disse erfaringene har vært viktige for meg i mitt senere samarbeid med tradisjonshåndverkere innen tømrefaget og andre håndverksforskere for å utvikle metoder og kunnskap innen gamle håndverkstradisjoner.

Min presentasjon handler om innlevelse i håndverk; et verktøy jeg aktiviserer sammen med andre verktøy når jeg arbeider undersøkende og forsker i- og gjennom håndverk (se f.eks. Høgseth 2007, 2013; Vennatrø & Høgseth 2021; Høgseth & Rafnsson 2022). Presentasjonen lanserer en måte å undersøke i håndverk, som jeg har valgt å benevne CRafTografi. Her er det håndverkeren og håndverket som står i sentrum. I mitt innlegg vil jeg rette et søkelys på rollen (subjektiv) innlevelse har når vi lærer håndverk ved å forske i, om og gjennom håndverk. Innlevelse brukes ved å inkludere og dekke det vi forstår som sensitivitet, omsorg og oppmerksomhet. Til evnen å åpne seg til en verden utenfor seg selv, eller til det å være kritisk og omstendelig. Avgjørende for hvordan innlevelsen aktiviseres i denne sammenhengen er bruken av håndverkerens egne levende, levde, følte og forestilte erfaringer for å få tilgang til sider av en virkelighet som ikke er objektivt tilgjengelig. Jeg skal diskutere og sette innlevelse knyttet til læring i sammenheng med fysiske spor etter håndverk fra middelalderen: kan vi analysere og rekonstruere det som har skjedd og kunnskapen bak de fysiske sporene uten innlevelse? Eller er (praktisk) innlevelse uunnværlig som middel til å lære, forske og utøve håndverk? Jeg ønsker også å diskutere hvordan innlevelse kan disiplineres og trenes for å fungere som lærings- og forskningsverktøy.

Ingrid Holmboe Høibo

Skaparverkstad som læringsarena for skapande arbeid

Universitetet i Sørøst-Noreg (USN)

Problemstilling/tema: Kva tilbyr skaparverkstaden (som læringsarena) i norske skular det skapande arbeidet?

Nøkkelord: Skaparverkstad, læring og undervisning, skapande arbeid

Vitenskapelig paper

Skaparverkstader har etablert seg i mange skular i Noreg og tilbyr digitale fabrikkverktøy, mikrokontrollar og elektronikk som nye tilnærmingar til skapande arbeid. Først er det realfaga naturfag og matematikk som styrer utviklinga av læringsaktivitetane i desse nye læringsarenaene, medan engasjementet og deltakinga frå kunst- og handverksfaga (K&H) lar vente på seg. Dette til tross for at læreplanen sin overordna del løftar praktiske-estetiske fag som nøkkelspelar i digitaliseringa. Dessutan gir både nye valfag og fagplanar i læreplanen (Utdanningsdirektoratet, 2020) rom for å arbeide med K&H i skaparverkstad. Denne studia vil difor undersøke følgjande forskingsspørsmål: Kva tilbyr skaparverkstaden (som læringsarena) i norske skular det skapande arbeidet?

Studia er del av prosjektet MAKER – skaperorientert læring (usn.no) og baserer seg på feltobservasjonar av undervisning i 9 skaparverkstader i norske skular (3 videregående skular, 3 ungdomsskular og 3 barneskular). Observasjonane er dokumentert gjennom foto, skisser og notat, samt intervju (lyddopptak) med lærarar etter undervisningsøktene, med det observerte som tema. Data blir analysert gjennom datadrivne tematiske analyser (Fereday & Muir-Cochrane, 2006). Først er funn viser at dei initierende skaparlærarane låner mange element frå K&H-faget, som t.d. innom design med prototyping og ide-prosessar eller kreativitet og problemløysing. Samtidig gir forma som det skapande arbeidet til no har fått, liten plass til den delen av K&H-faget som dreier seg om handverket. Omsut til materiale, gjennom fagkyndige val og dugeleg handtering, kunnskap og opplæring i tradisjonelle verktøy, tolmod, tid og trott (Clark, 2022; Sennett, 2008) må vike til fordel for eleven sin sjølvinitierte og motiverte læring, gjennom å prøve og feile og finne ut sjølv.

Funna frå studia vil bli diskutert med samtidig skaparrørsleforskning som (Salo et al., 2022; Sevik & Tømte, 2022; Stigberg et al., 2023) og samtidig K&H-forskning som (Carlsen et al., 2018; Gulliksen, 2014; Randers-Pehrson, 2016).

Spørsmål til diskusjon:

- Korleis skal K&H-faget forhalde seg til desse funna?
- Kan digital fabrikkasjon (og programmering, digital bildeskaping, AI) bli handverk?

Referansar

Carlsen, K., Randers-Pehrson, A., & Hermansen, H. (2018). *Design, kunst og håndverk i Norge : fra barnehage til PhD*.

Clark, A. (2022). *Slow Knowledge and the Unhurried Child: Time for Slow Pedagogies in Early Childhood Education*. Milton: Taylor and Francis. <https://doi.org/10.4324/9781003051626>

Fereday, J., & Muir-Cochrane, E. (2006). Demonstrating Rigor Using Thematic Analysis: A Hybrid Approach of Inductive and Deductive Coding and Theme Development. *International Journal of Qualitative Methods*, 5(1), 80-92. <https://doi.org/10.1177/160940690600500107>

Gulliksen, M. S. (2014). Beredskapskunnskap – navet i Lærerutdanning i Kunst og håndverk. *Formakademisk*, 7(5). <https://doi.org/10.7577/formakademisk.902>

- Randers-Pehrson, A. (2016). *Tinglaging og læringsrom i en kunst- og håndverksdidaktisk kontekst*. In Salo, L., Kangas, K., & Korhonen, T. (2022). *Invention Pedagogy : The Finnish Approach to Maker Education*. Routledge.
- Sennett, R. (2008). *The Craftsman*. New Haven: Yale University Press.
- Sevik, K., & Tømte, C. E. (2022, 2022//). *Teachers' Preparedness for Integrating Programming and Computational Thinking in Art and Crafts. The Role of Digital Technologies in Shaping the Post-Pandemic World*, Cham.
- Stigberg, S., Said, F. F., & Blauhut, D. (2023). Digital Fabrication in Arts and Crafts Education: A Critical Review. In (Vol. 14040, pp. 642-657). https://doi.org/10.1007/978-3-031-34411-4_44
- Utdanningsdirektoratet. (2020). Læreplanverket. In (Vol. yr:2006).

Peter Haakonsen, Eva Øvreneess, Stephanie Hoebeke og Kari Saasen Strand

Mitt hybride verksted

OsloMet

Problemstilling/tema: Hvordan legge til rette for deltakende, medskapende og praktisk orientert hybridundervisning?

Nøkkelord: Praktisk-estetiske fag, grunnskole, hybridundervisning, lærerutdanning

Vitenskapelig paper

Under koronapandemien ble undervisning flyttet hjem. Dette gjorde blant annet at undervisning i praktiske fag fikk en større dreining mot bruk av digitale verktøy, både i skole og lærerutdanning. Gjennom en studie gjort av Brønne et al. (2021) så man at en heldigital undervisningssituasjon bidro til tap av verkstedsfellesskap og mindre faglig respons fra medstudenter og lærere. Heldigital undervisning påvirker også innholdet og arbeidsmåten i faget, og kan ha negativ innvirkning på motivasjon hos flere studenter (Brønne et al., 2021; Brønne & Sømoe, 2022). Selv om det ikke lenger er koronatiltak i utdanningen, har erfaringen med hjemme- og hybridundervisning blitt med videre i gjennomføring av enkelte universitetsstudier. To videreutdanninger som OsloMet tilbyr gjennom ordningen Kompetanse for kvalitet, Kunst og håndverk 1 og det helt nye studiet Praktiske og estetiske fagovergripende kompetanser, gjennomfører hybridundervisning slik at deltakerne kan velge om de vil delta digitalt eller på campus. For de som er med digitalt stilles det krav til deltakelse og mulighet for å gjennomføre de praktiske delene av undervisningen, enten de befinner seg hjemme eller på egen arbeidsplass.

Vår problemstilling er: Hvordan legge til rette for deltakende, medskapende og praktisk orientert hybridundervisning? Gjennom intervju (Kvale et al. 2015) og spørreundersøkelser (Bryman, 2016) vil vi reflektere over hybridundervisningens muligheter og begrensninger i de to ulike utdanningsløpene. Funnene vil vi ta med oss videre for å kunne styrke og forbedre framtidig hybridundervisning, med designbasert forskning som metode (Bakker 2018; McKenney & Reeves, 2018).

Referanser

Bakker, A. (2018). *Design Research in Education : A Practical Guide for Early Career Researchers*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203701010>

Bryman, A. (2016). *Social Research Methods* (5th ed.). Oxford University Press.

Brønne, K., Sømoe, K., Solstad, S.-H., & Espeland, Å. (2021). *Undervisning i musikk og kunst og håndverk I koronatida: Ei undersøkning blant studenter og tilsette på to høgskular*. Høgskulen på Vestlandet. (ISBN 978-82-93677-76-5). HVL-notat(1).

<https://hvlopen.brage.unit.no/hvlopen-xmlui/handle/11250/2979236>

Brønne, K., & Sømoe, K. (2022). Hjemmeverkstedet og endrede vilkår for kunnskapsutvikling i kunst- og håndverksfaget. *Techne serien - Forskning i slöjdpedagogik och slöjdvetenskap*, 29 (2), 1–16.

<https://doi.org/10.7577/TechneA.4555>

Kvale, S., Brinkmann, S., Anderssen, T. M., & Rygge, J. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk

McKenney, S. & Reeves T.C. (2018). *Conducting Educational Design Research* (2. utg.).Routledge.

<https://doi.org/10.4324/9781315105642>

Else Margrethe Lefdal

Universell utforming av verksteder for kunst- og håndverk

OsloMet

Problemstilling/tema: Hvilke utfordringer og forbedringspotensialer ser vi når det gjelder universell utforming av spesialiserte undervisningsrom for Kunst og håndverk?

Nøkkelord: Universell utforming, Kunst og håndverk, verksteder, skolebygg, praksisskoler

Vitenskapelig paper

Vi har utført en kartleggingsstudie av spesialrom for Kunst og håndverk med sikte på å avdekke status for universell utforming ved et utvalg av praksisskoler tilknyttet EST ved OsloMet. Studien kom i gang etter tildelte midler fra BUFDIR til prosjektet *Universell utforming av kunst- og håndverksrom i skolen*. Her ble det stilt spørsmål om og på hvilken måte spesialrom eller verksteder for Kunst og håndverk er universelt utformet, og hva som må til for å oppfylle krav til universell utforming.

Kartleggingen er presentert på en tidligere Nettverkskonferanse i KHUH-nettverket. To masterstudentene deltok både i presentasjonen, i utforming av kartleggingsverktøyet til studien og utførte deler av kartleggingen. I artikkelen som nå er i siste fase for publisering i FormAkademisk ser vi på *utfordringer og forbedringspotensialer*, og drøfter om *begrensninger og forbehold* i lovverket hindrer universell utforming av Kunst og håndverksrom. Det er denne artikkelen og resultater av studien som presenteres på konferansen.

Vårt kartleggingsverktøy søker å ivareta både brukernes erfaringer og registrering av avvik uten bruk av digitale avanserte måleverktøy. Praksislærere var våre kontaktpersoner, og deltok eller var tilgjengelig under befarings- og kartlegging. Gjennom å se funn fra kartleggingen opp mot teori og tidligere forskning kom det til syne felles utfordringer og forbedringspotensialer mtp. universell utforming av verksteder for kunst og håndverk. Vi har støttet oss til teori om universell utforming med forankring i designpraksis, relevant lovverk og ulike plandokumenter. Vi har hentet inspirasjon fra to teoretiske rammeverk for universell utforming. Det første er et internasjonalt kjent rammeverk for å vurdere utforming av blant annet bygninger; De syv prinsipper for universell utforming, utviklet av arkitekt Ron Mace (1985). Vi viser også til Inger Marie Lid og er inspirert av de fem nivåene som Dolmage (2017) har hentet fra konseptet "deep accessibility" utviklet av Star Ford (2013).

Eva Lutnæs

Kreative strategier i grunnskolefaget kunst og håndverk

OsloMet

Problemstilling/tema: Kreative strategier på tvers av verksteder i kunst og håndverk

Nøkkelord: Kreative strategier, skap en portal, ungdomstrinnet

Praksisfortelling – mikroverksted

Jeg har en todelt arbeidshverdag som lektor på ungdomsskolen og som professor i kunst- og designdidaktikk. På konferansen vil jeg rigge et mikroverksted der deltakerne får prøve ut noen kreative strategier vi tar i bruk i verkstedene på Ener ungdomsskole. Vi i fagseksjonen for kunst og håndverk har satt ord på og koblet ikoner til seks kreative strategier. Vi forsøker å utfordre elevenes forestilling om at kreativ er noe du er eller ikke er, og fremmer kreativitet som noe du kan øve på – og lære. Gjennom å konkretisere seks strategier viser vi hvordan elevene kan øve og vi aktiviserer strategiene gjennom deloppgaver i verkstedene. Kreative strategier brukes som begrep i læreplanen for hvordan elever viser og utvikler kompetanse i kunst og håndverk fra 5.-10. trinn (Kunnskapsdepartementet, 2020).

I min doktorgradsavhandling (Lutnæs, 2011, s. 209), argumenterer jeg for å flytte fokus vekk fra å vurdere hvor kreative elevers sluttprodukter er, til å vurdere hvordan elevene tar i bruk lærte teknikker for ideutvikling. Jeg så hvordan streben etter «unike ideer» satte lærerne på sidelinjen som kunnskapsformidlere og sto i veien for læringsfellesskap hvor elevene deler ideer, lærer av hverandre og alle de håndverkere, kunstnere og designere som har skapt noe før dem (Lutnæs, 2020).

Mange har satt ord på hvordan kreativitet viser seg som konkrete handlinger gjennom forskningsprosjekter, lærebøker og digitale ressurser. Vi har gjort et utvalg blant kreative strategier for våre elever. Ved å delta i mikroverkstedet får du prøve strategiene i praksis og utfordres til å skape en portal i papir. Vi startet skoleåret med det samme oppdraget for at 10. trinnelevne skulle bli kjent med strategiene.

Referanser

Lutnæs, E. (2011). *Standpunktvurdering i grunnskolefaget Kunst og håndverk. Læreres forhandlingsrepertoar* [Doktorgradsavhandling]. Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo.

Lutnæs, E. (2020). *Kreativ kompetanse i vurderingsskjema. Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen*. <https://kunstkultursenteret.no/ressursbase/kreativ-kompetanse-i-vurderingsskjema/>

Kunnskapsdepartementet. (2019). *Læreplan i kunst og håndverk (KHV01-02)*. Fastsatt som forskrift-Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020. <https://www.udir.no/lk20/khv01-02>

Sofia Lång

Verkstedets atmosfære

Nord universitet

Problemstilling/tema: Paperet utforsker hvordan «atmosfære» som estetisk begrep – slik Böhme definerer det med utgangspunkt i en fenomenologisk forståelse – kan bidra til en erfaring av verkstedet som et sted hvor skapertrangen kan få konstruktive utfall. Hvordan verkstedet blir til et rom med en påtagelig tilstedeværelse av kreativitet. Kroppslighet, sanselighet, affektivitet og fornemmelse står sentralt i denne tilnærming til verkstedet, som også ses i tilknytning til det fenomenologiske.

Nøkkelord: Verksted, atmosfære, kunst og håndverk, kreativ virksomhet

Vitenskapelig paper

Når vi snakker om atmosfære som noe opplevd, hva snakker vi om da? Når noe lager en viss stemning i rommet, og fyller det med noe det nesten er å ta på, men som likevel ikke er direkte synlig? Og hvilke betydninger har dette for et verksted, hvor faget kunst og håndverk blir utøvet?

I «Atmospheres as a fundamental concept of a new aesthetics” (1993) belyser filosofen Gernot Böhme begrepet “atmosfære” som noe vesentlig, samtidig som en atmosfære har en slags mellomliggende status. Skal den tillegges miljøet eller gjenstandene den emanerer fra, eller subjektet som opplever den? I følge Böhme er atmosfæren en felles virkelighet for den som opplever og det som blir opplevd, hvor det som blir opplevd har et nærvær som fornemmes av noen (Böhme 1993/2017, s.20). Sett i en kontekst av et kunst og håndverk-verksted kan det utstyr som finnes tilgjengelig for kreativ utfoldelse bidra til å danne en spesifikk atmosfære når det brukes i skapende virksomhet.

Dette paperet utforsker hvordan «atmosfære» som estetisk begrep – slik Böhme definerer det med utgangspunkt i en fenomenologisk forståelse – kan bidra til en erfaring av verkstedet som et sted hvor skapertrangen kan få konstruktive utfall. Hvordan verkstedet blir til et rom med en påtagelig tilstedeværelse av kreativitet. Kroppslighet, sanselighet, affektivitet og fornemmelse står sentralt i denne tilnærming til verkstedet, som også ses i tilknytning til det fenomenologiske.

Referanser

Böhme, G. (1993/2017) “Atmospheres as a fundamental concept of a new aesthetics”. I Thibaud, J-P (Red.) *The Aesthetics of Atmospheres*. (s. 11–24) Routledge.

Böhme, G. (2013/2017) “The art of the stage set as a paradigm for an aesthetics of atmospheres”. I Thibaud, J-P (Red.) *The Aesthetics of Atmospheres* (s. 28–35). Routledge.

Böhme, G. (2016/2017) “Atmosphere as the subject matter of architecture”. I Thibaud, J-P (Red.) *The Aesthetics of Atmospheres*. (s. 135–140) Routledge.

Line Tandsæther Mastad

Lærerstudenters forståelse og erfaring med kunst som pedagogisk impuls knyttet til temaet tilpasset opplæring

Universitetet i Agder (UiA)

Problemstilling/tema: Hvordan erfarer og forstår grunnskolelærerstudenter å arbeide med kunst som pedagogisk impuls knyttet til temaet inkludering og tilpasset opplæring?

Nøkkelord: Learning through art, kunst som pedagogisk impuls

Vitenskapelig paper

Retningslinjer for grunnskolelærerutdanningene sier at alle studentene, ved hjelp av estetiske virkemidler og verktøy, skal oppøve kreativitet, evne til å skape, samhandle, reflektere og kommunisere (Kunnskapsdepartementet, 2016, s 10). Forskningsprosjektet bygger på et seminararbeid hvor 2.års grunnskolelærerstudenter bearbeidet temaet «tilpasset opplæring (TPO) og inkludering» i PEL-faget. Studentene ble eksponert for kunstprosjektet I am able (Mastad, 2008), som tematiserer vektleggingen av hva mennesker kan, framfor å se på manglene hos mennesker (disability). Studentenes oppgave var å lage hjelpemidler og klær til en funksjonshemmet elev (papirdukke), samt et tverrfaglig undervisningsopplegg med vektlegging av TPO. Studentarbeidene ble presentert på en plakat. Problemstilling:

Teori: «Estetiske læringsprosesser er sammensatte prosesser som ikke gir entydige svar, hvor (..) relasjonelle, emosjonelle, kognitive, praktiske, skapende, sanselige og refleksive momenter aktiviseres samtidig (By et.al., 2020, s.14). En skiller mellom å lære i kunsten (learning in art) og å lære gjennom kunsten (learning through art). Arbeidet med estetiske læreprosesser i seminarrommet i PEL-faget med grunnskolelærerstudentene kan karakteriseres som learning through art (Bamford, 2008, s. 11).

Metode: I et profesjonsverksted kan grunnskolelærerstudentene utvikle undervisningsopplegg og utforske profesjonsspesifikke temaer, og lærerutdannere kan samle inn data (Universitetet i Sørøst - Norge, u.å.). Forskningsprosjektet er en kvalitativ studie hvor studentene responderte på seminaropplegget gjennom refleksjonsnotater hvor de «beskriver hvordan de har opplevd å jobbe med utgangspunkt i kunstprosjektet "I am able" for å bearbeide temaet tilpasset opplæring og inkludering». Dataene ble samlet inn anonymt i Outlook Forms. 54 av 57 respondenter ga tilsagn til bruk av datamaterialet. Refleksjonsnotatene er analysert av to forskere i en hermeneutisk prosess (Postholm, 2010) med utgangspunkt i en tematisk analyse rundt begrepene forståelse og erfaring.

Referanser

Bamford, A. (2008). Wow-faktoren. Globalt forskningskompendium, om kunstfagenes betydning i utdanning. Musikk i skolen.

By, I., Holthe, A., Lie, C., Sandven, J., Vestad, I.L. & Birkeland, I. M. (2020). *Estetiske læreprosesser i grunnskolelærerutdanningene. Helhetlig, integrert og forskningsbasert? Rapport til Kunnskapsdepartementet, 24.juni 2020.* Regjeringen.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/ea18f23415a14c8faaf7bc869022afc2/estetis-ke-laringsprosesser-i-grunnskolelærerutdanningene.pdf>

Kunnskapsdepartementet (2016): *Nasjonale retningslinjer for grunnskolelærerutdanning trinn 1-7*

Postholm, M. B. (2010). *Kvalitativ metode: En innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier* (2. utg.). Universitetsforlaget.

Line Tandsæther Mastad

Mina

Universitetet i Agder (UiA)

Problemstilling/tema: Hvor villige er vi til å bruke tid, krefter, energi etc for å nærme oss fremmede? Ønsker vi å bli kjent med andre, og da særlig asylsøkere? Hva er konsekvensen av å bli kjent med noen som kanskje kommer til å forsvinne i nattens mørke?

Nøkkelord: Relational artwork, møte mellom mennesker, asylsøkere

Praksisfortelling – mikroverksted

MINA

Den lille afghanske jenta Mina på 9 år kunne allerede strikke. Som kunst- og håndverkslærer la jeg merke til at hun strikket med en annen teknikk enn meg. Hun hadde lært å strikke av sin mor.

Mina og hennes medelever strikket hvert sitt lille rektangel, som en kropp til en liten dukke. En natt måtte familien flykte fra Norge, siden deres søknad om asyl ble avslått. På veggen i klasserommet hang fortsatt den lille dokka Mina strikket, sammen med de andre sine dokker.

Deltagerne inviteres til å delta i et relasjonelt kunstverk med utgangspunkt i dokka til Mina. Relasjonelle kunstverk er å se på som laboratorier (Arvedsen & Illeris, 2000, s. 74), og bidragene er avgjørende for resultatet (Mastad, 2011 s. 39-41).

Dokka representerer Mina, men også metaforisk alle asylsøkerbarn og det de bærer med seg. Deltagerne inviteres til å strikke sin egen dokke, eller så langt de ønsker, som en metafor både på seg selv og deres prosess for å komme en fremmed i møte. Aktuelle problemstillinger kan være; Hvor villig er du til å bruke tid, krefter, energi etc for å nærme deg Mina? Ønsker du å bli kjent med henne? Hva er konsekvensen av å bli kjent med noen som kanskje kommer til å forsvinne i nattens mørke? Jeg har festet flere strikkesøy til den lille dokka, og deltagerens egne dokker vil komme fram i det de strikker seg i møte med Mina. Det representerer den fysiske siden av verket.

I tillegg ønsker jeg å registrere deltagerens tanker rundt prosessen med å strikke seg i møte med en fremmed. Disse personlige erfaringene eller erkjennelsene ville i neste omgang kunne lede til mer prinsipielle spørsmål om samme temaer. Responsen vil bli samlet inn anonymt via Outlook Forms, og deltagerne får mulighet til å avstå fra publikasjon av deres respons som en del av verket.

Referanser

Arvedsen, K. & Illeris, H. (2000). *Samtidskunst og undervisning: en antologi*. Center for Billædpædagogisk Forskning. Danmarks Pædagogiske Universitet.

Mastad, L.B.T. (2011). *Bak maska*. Høgskolen i Telemark.

Ingvill Gjerdrum Maus

Verksteder til Institutt for estetiske fag på OsloMet

OsloMet

Problemstilling/tema: Utvikling av nye verksteder

Nøkkelord: Campusutvikling, verksteder, sambruk, brukervedvirkning, utdanningskvalitet

Praksisfortelling – utviklingsarbeid

Etter 20 år med verksteder i Pilestredet Park 33 i Oslo sentrum har tiden kommet for at Institutt for estetiske fag (EST) ved Fakultet for teknologi, kunst og design (TKD) på OsloMet – storbyuniversitetet skal flytte. I planlegging av nye lokaler til instituttet har EST gjennomført en behovsanalyse, som grunnlagsdokument for det videre arbeidet. I utvikling av nye verksteder fortsatt lokalisert på Campus i Oslo sentrum, er det en rekke hensyn å ta, blant punktene som vektlegges er følgende:

1. Undervisnings- og utdanningskvalitet over tid, der både lokasjon og lokaler skal støtte den pågående utviklingen av instituttets utdanningsportefølje. Valget av ny lokasjon falt på Pilestredet 52, der EST også skal sambruke enkelte av verkstedene med Fakultet for Lærerutdanning og Internasjonale studier (LUI). Fokus på faglig utvikling og verkstedsbehov gjennom hele studieporteføljen, inkl. det nye 5-årige løpet for Lærerutdanning i design, kunst og håndverk som er under innfasing, er en av nøklene til sambruk som gir undervisnings- og utdanningskvalitet.
2. Utforskende og vitenskapelig tilnærming til undervisning og læring, der ny romstruktur krever endringer i innhold, struktur og form på verkstedsundervisningen.
3. Utvikle undervisnings- og utdanningskvalitet, der verkstedene skal støtte studentaktive læringsformer, samt både utvikling av nye, og videreutvikling av eksisterende, undervisningspraksiser.
4. Kollegialt og institusjonsbyggende arbeid, der UF-ansatte sikres medbestemmelse i verkstedsutviklingen, samt godt faglig og kollegialt samarbeid på tvers av fakultet og institutt legger grunnlaget for veien videre på universitetet.

I skrivende stund er verkstedene under planlegging, og vi ser fram videre utvikling av både verksteder, verkstedpraksiser og verkstedsmiljø for studenter og ansatte. Vi vil under presentasjonen dele våre erfaringer med fra arbeidet.

Jørgen Moe

Hvordan tilrettelegge for skapende aktivitet med leire for barnehagebarn?

Dronning Mauds Minne høgskole for barnehagelærerutdanning (DMMH)

Problemstilling/tema: Hvordan tilrettelegge for skapende aktivitet med leire for barnehagebarn?

Nøkkelord: Leire, skapende prosesser, kroppslig læring, verkstedpedagogikk

Vitenskapelig paper

Dette bidraget knytter seg til forskningsprosjektet barnehagebarns møte med materialet leire. Det er et forskningsprosjekt der 11 barnehagebarn (4.5 år) ble invitert til å utforske og skape med leire på DMMH i tre dager. Bakgrunnen for prosjektet er å undersøke om hvordan det å skape med leire i større grad kan knyttes opp til kroppslige og sanselige prosesser gjennom en utforskende tilnærming til materialet. Samtidig er jeg opptatt av å snu en generell utvikling der leire som materiale forsvinner mer og mer, både i barnehagelærerutdanningen og i barnehagen (Waterhouse, 2005). Gjennom prosjektet er det samlet inn omfattende datamateriale, i form av videoobservasjon og annen bildedokumentasjon. Selv om utgangspunktet for datainnsamlingen var å observere barnas sanselige og kroppslige tilnærming til leiren, ble det også tilrettelagt for at barna kunne benytte seg av verktøy og redskaper. Dette i form av både tradisjonelle leireredskaper, men også andre typer gjenstander/verktøy som barna tok i bruk i møte med leiren.

I dette bidraget er søkelyset satt på hvordan rommet og verktøy/redskaper kan gi gode rammer for utforskende og skapende prosesser med leire sammen med barnehagebarn, og videre hvordan barna interagerer med leiren og verktøy/redskaper. Videoobservasjonene omfatter filmer som er tatt av meg og barna. Selv hadde jeg et GoPro-kamera slik at enkelte barns interaksjon med verktøy/redskap og leire også er blitt fanget opp. Tillatelse og bruk av datamaterialet er godkjent av SIKT.

Et av mine kjernepunkter med dette bidraget er å problematisere og belyse noen av de utfordringer og muligheter som ligger i det å holde på med leireaktiviteter sammen med barnehagebarn. Teorigrunnlaget som benyttes omfatter blant annet verkstedpedagogikk (Tragetons 1992), Reggio Emilias atelierkultur (Carlsens, 2015), kroppslig læring (Fredriksen, 2013), praktisk kunnskap/håndverket (Sennett, 2008).

Referanser

- Carlsen, K. (2015). *Forming i barnehagen i lys av Reggio Emilias atelierkultur*. Doktoravhandling. Åbo Akademis förlag, Åbo Finland
- Fredriksen, B. (2013) *Begripe med kroppen*, Oslo: Universitetsforlaget
- Sennett, R. (2009) *The Craftsman*. USA: Yale University Press
- Trageton, A. (1992). *Verkstedspedagogikk 6-10 år*. Stord: Stord lærarhøgskule

Harald Eivind Moe

Sammenligning av 5 kommuners kravspesifikasjoner til utforming av spesialrom for faget Kunst og håndverk med krav som kan stilles ut fra læreplanen.

Høgskolen i Østfold (HiØ)

Problemstilling/tema: I hvor stor grad støtter kravene større kommuner stiller til utforming av spesialrom læreplanen i Kunst og håndverk (LK20)?

Nøkkelord: Spesialrom, Kunst og håndverk

Vitenskapelig paper

I dag er det kommunenes ansvar å bestemme hvordan spesialrom for faget Kunst og håndverk skal være utformet innenfor rammene av forskrift om miljørettet helsevern, plan og bygningsloven, byggteknisk forskrift (TEK17) samt ut fra opplæringsloven og læreplanen. Kravene nedfelles av kommunene i form av kravspesifikasjoner som legges ut på anbud når det skal rehabiliteres eller bygges nye skoleanlegg. Kravspesifikasjonene setter rammer for entreprenørene/tilbyderne, men også rammer for hva brukere kan påvirke gjennom brukermedvirkning. Da læreplanen har en åpen innramming og kan tolkes på ulike måter (Bernstein, 1975; 2001; Andreassen, 2020) er det nærliggende å tenke at utformingen av spesialrommene vil kunne variere fra kommune til kommune.

Jeg stiller følgende problemstilling

I hvor stor grad støtter kravene større kommuner stiller til utforming av spesialrom læreplanen i Kunst og håndverk (LK20)?

Forskningsspørsmålet besvares gjennom å analysere kravspesifikasjoner fra fem større kommuner; Tromsø (2012), Trondheim (2015), Bergen (2016), Stavanger (2014) og Oslo (2022). Kommunene er valgt da alle har utarbeidet kravspesifikasjoner for skoleanlegg og fordi de er så store at de trolig har kunnet bruke ressurser på utforming av skoleplaner.

Analysene vil bli gjort med utgangspunkt i dokumentanalyse (Asdal & Reinertsen, 2020) og kritisk diskursanalyse (Fairclough, 2003; Skrede, 2017). Analysen av læreplanen vil kun skje på tolkningsnivå (Goodlad, 1979; Nielsen, 2019). Deretter vil jeg analysere læreplanen ut fra hva den krever, før jeg sammenligner dette med hva jeg finner i kommunenes kravspesifikasjoner. Teori i analysen av læreplanen er Dale 2009, Andreassen 2020, og Andreassen & Tiller, 2021.

Til slutt vil jeg svare på problemstillingen ved å drøfte i hvor stor grad kravene de ulike kommunene stiller til utforming av spesialrom støtter læreplanen i Kunst og håndverk.

Ninni Rotmo Olsen, Solveig Åsgard Bendiksen og Rune Hjelen

HandyKids. Trefiber som vitenskapelig materiale

Nord universitet

Problemstilling/tema: På hvilken måte kan en bærekraftig tilnærming til verkstedpraksis styrke eksperimenterende verkstedkultur, og fremme utforskning av kunst- og håndverksfagets materialtekniske sider?

Nøkkelord: Materialitet, bærekraft, medstudentforskere, håndlag, internasjonalisering

Vitenskapelig paper

I høyere utdanning blir kunst- og håndverksstudenter veiledet i å utforske og skape ny kunnskap gjennom praktiske verksteder, hvor de utforsker seg selv gjennom materielle og visuelle estetiske prosesser. I verkstedmiljøet benyttes ofte eksperimentelle metoder som involverer manuell håndtering av materialer, noe som utfordrer sanser, følelser, persepsjon og intellekt (Eisner, 2002). Vår erfaring viser at studenter i økende grad benytter seg av ferdigproduserte oppgaver med oppskrifter fra internett. Denne praksisen medfører redusert bruk av teoretiske ressurser som fagartikler og vitenskapelige tidsskrifter. I mangel på fagkunnskap utfordres studentenes evne til kritisk tenkning og akademisk utforskning av materialenes affordances (Gibson, 1979). Det er derfor nødvendig å utforske kunst- og håndverksfagets materialtekniske sider, og å undersøke den praktiske og kroppslige forankringen (Merleau-Ponty, 2004) ved å utfordre og fokusere på studenter og i neste omgang elevens håndgjerninger i spennet mellom didaktikk, lek og læring (Ross & Witkin, 1978). Å forske med kunst som aksjonspreget metode (Eisner, 1998) kan utfordre tradisjonelle undervisningsmetoder og skape nye verkstedstrategier. En stuntpreget metode implementerer at deltakerne ikke har grunnleggende forkunnskaper om akkurat disse basismaterialene og verktøyene. Datamaterialet består av foto, intervju, observasjon og refleksjonsnotat. Resultatene tyder på at en mer bærekraftig tilnærming til verkstedpraksis åpner opp for kreative undervisningsmetoder som fremmer en mer eksperimenterende verkstedkultur. Ved å utforske og evaluere verkstedmiljøer og det som kan skje i dem, ønsker vi å bidra til drøftinger rundt mer aksjonspregede og rhizomatiske metoder der eksperimentering og «hands on» erfaringer og ikke pene produkter er sakens kjerne. Prosjektet videreføres i dag gjennom Nord universitets medlemskap i SEA-EU-alliansen, der fokus er undervisningspraksis, bærekraft og internasjonalisering. HandyKids-prosjektet samarbeider med universitetet i Cadiz.

Jørund Føreland Pedersen og Tor Jarle Wergeland

Delingskultur og formativ vurdering i skapende prosesser – i og utenfor verkstedet

Universitetet i Agder (UiA)

Problemstilling/tema: Hverandreveiledning, delingskultur og kunstig intelligens

Nøkkelord: Formativ vurdering, digital, kunstig intelligens, hverandrevurdering

Vitenskapelig paper

Presentasjonen tar utgangspunkt i Wergeland, Pedersen og Seviks kapittel «DELINGSKULTUR OG UNDERVEISVURDERING I SKAPENDE PROSESSER». Kapitlet er del av boken «Lærerrollen i endring: Digitale transformasjoner i studentaktiv undervisning, danning og utdanning», og gis ut på Universitetsforlaget januar 2024. Boken er knyttet til rammeverket Profesjonsfaglig digital kompetanse (PfdK) (Utdanningsdirektoratet, 2021), og vårt kapittel er kunst og håndverks (KH) bidrag inn i en større tverrfaglig bok knyttet til lærerutdanningen ved Universitetet i Agder. I vår presentasjon vil vi trekke frem undersøkelser gjort blant lærerstudentene i kunst og håndverk som omhandler innføring av en ny metodikk som motsats til den tradisjonelle summative «rapporten» i skapende fag. Vi vil presentere en utprøving av en digital plattform for å tilrettelegge for delingskultur og formativ vurdering i skapende prosesser mellom lærerstudenter i kunst og håndverk. Presentasjonen vil ta for seg temaer som knytter seg til utfordringer i en metodikk som gir samtlige studenter i emne innsyn i andre studenters arbeider og arbeidsprosesser, oppdatert i sanntid. Denne graden av hverandreveiledning underveis i en arbeidsprosess vil også sees opp mot et antatt ønske om å jobbe originalt og kreativt, der det gjerne har vært en antakelse om at arbeider ikke skal deles med andre, nettopp fordi det har vært et ønske om at ens eget arbeid skal være unikt, og ikke bli «kopiert» av andre medstudenter. Vi vil også å ha et fokus på de nye mulighetene kunstig intelligens (KI) gir skapende fag i å gå i dialog med studentenes praktiske arbeid. Muligheten for at KI kan gi konkrete tilbakemeldinger på studentarbeid gjennom å presentere KI for bilder av arbeidene, åpner nye arenaer for tilbakemelding til studenter og studentaktiv læring.

Referanser

Utdanningsdirektoratet. (2021). *Rammeverk for lærerens profesjonsfaglige digitale kompetanse (PfdK)*. <https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/digitalisering/rammeverklarerens-profesjonsfaglige-digitale-komp/>

Anniken Randers-Pehrson

Motstand i metallverkstedet

Universitetet i Sørøst-Norge (USN)

Problemstilling/tema: Hva opplever en novise av motstand i skapende arbeid gjennom driving av aluminium?

Nøkkelord: Skapende arbeid, materielt agentskap, motstand i skapende arbeid, praksis-ledet forskning, insider perspektiv

Vitenskapelig paper

I dette fremlegget presenteres resultatene av studien: Making bumps an jumping hurdles, som er en studie av en novises erfarte motstand i skapende arbeid. Gjennom praktisk skapende arbeid med å drive aluminium undersøkes og diskuteres fire typer motstand som utmerker seg gjennom analysen; manglende kunnskap, kroppslige påkjenninger, frustrasjon og tvil. Hver på sin måte og sammen bidrar disse funnene med gi innsikt i «found», «made» og følt motstand. Studien baseres på teoretiske begreper fra Material Engagement Theory (Malafouris, 2013, 2019, 2020,), Making (Ingold, 2013), og The Craftsman (Sennett, 2009). Gjennom det som betegnes som tre kumulative prosjekter utforskes driving av aluminium fra enkle mot mer komplekse formuttrykk. I den tiltagende kompleksiteten øker utfordringene og også den erfarte motstanden. Studien bidrar med kunnskap om skapende arbeid som sjelden diskuteres.

Anne-Brit Soma Reienes og Astrid Maria Heimer

Verkstedet som estetisk handlingsrom for kreativitet i praksis og teori

Høgskolen i Innlandet (HINN) og Oslo Met

Problemstilling/tema: Hvordan kan verkstedet være et estetisk handlingsrom der kreativitet og estetiske læreprosesser kobler sammen praksis og teori?

Nøkkelord: Verksted, leire, estetiske læreprosesser

Vitenskapelig paper

Arbeid i verkstedene er ikke bare verdifullt for å skape ting og å lære håndverk – det omfatter også estetiske læringsprosesser. Estetikk er en multiperseptuell kompetanse som utvikles gjennom samspillet mellom praksis og teori (Almevik, 2017; Heimer, Andreassen, et al, 2017; Malafouris, 2013). I presentasjonen er Baumgartens definisjon av estetikk aktiv (Baumgarten, 2008). Hvordan studenten bruker estetiske læringsprosesser for å utvikle forståelse av samspill mellom materialiserte prosesser, ting og mennesker er sentralt. Divergent - thinking er en tilnærming som har til hensikt å utvide mengden av ideer og å kunne se nye sammenhenger/koblinger som leder til nyskaping (Boden, 2010; Runco & Jaeger, 2012). Den bygger på metoder for å skape og håndtere komplekse materialer. Presentasjonen stiller spørsmål til hvordan estetiske læringsprosesser kan bidra til studentens kreative dannelse i vår tids utfordringer knyttet til informasjonsflom og overstimulans. Med kritisk blikk på kompleksitet arbeider forfatterne med rammer og kriterier for estetiske prosesser som stimulerer til å gå i dybden av et bestemt fenomen eller tema. Forfatterne arbeider begge som keramiske kunstnere parallelt med undervisning og forskning, henholdsvis innen lærerutdanning og designstudier. Artikkelen belyser hvordan kunstneriske metoder og kunsthåndverkerens materialkunnskap kan bidra inn i den pågående diskursen om verkstedet og estetikkenes rolle i utdanning. Sentralt står konsept for estetisk oppmerksomhet og material – agency, der leire brukes som åpen ressurs inn i nye forståelser. Praktiske eksempler fra estetiske læringsprosesser fra ulike verksteder /utdanningsinstitusjoner danner empirisk grunnlag for artikkelen. Eksempelene belyser først og fremst hvordan verkstedspraksis skaper ny forståelse hos studenten, om hvordan en kan tenke gjennom materialiserte prosesser.

Referanser

- Almevik, G. (Red.). (2017). *Hantverksvetenskap*. Göteborg: Hantverkslaboratoriet, Göteborgs Universitet.
- Baumgarten, A. G. (2008). Fra Aesthetica (1750). I K. Bale & A. Bø-Rygg (Red.), *Estetisk teori: En antologi* (s. 11-16). Oslo: Universitetsforlaget.
- Boden, M. A. (2010). *Creativity and art : three roads to surprise*. Oxford University Press.
- Heimer, A. M., Andreassen, K., & Haugen, S. (2017). Values of crafting in design education. In A. Berg, E. Bohemia, & L. Buck (Eds.), *Building Community, Design Education for a Sustainable Future. Proceedings of the 19th International Conference on Engineering and Product Design Education*. Design Society.
- Malafouris, L. (2013). *How things shape the mind. A theory of material engagement*. MIT Press.
- Runco, M. A., & Jaeger, G. J. (2012). The Standard Definition of Creativity. *Creativity research journal*, 24(1), 92-96. <https://doi.org/10.1080/10400419.2012.650092>

Elin Austbø Simonsen

Eit elevperspektiv på arbeid innan kjerneelementet handverksferdigheiter i Kunst og handverk

Universitetet i Stavanger (UiS)

Problemstilling/tema: I arbeid med kjerneelementet handverksferdigheiter; kva pregar samhandlinga mellom medelevar, elev-lærar og elev-reiskap, og kva fortel elevane at dei har fått med seg frå undervisinga?

Nøkkelord: Kunst og handverk, operasjonalisert og erfart læreplan, handverksferdigheiter, observasjonslæring

Vitenskapelig paper

I grunnskulefaget Kunst og handverk (KH) skal elevane tileigna seg handverksferdigheiter frå arbeid innan kjerneelementet Handverksferdigheiter. Undersøkinga ser nærare på og korleis samhandlinga mellom medelevar, elev-lærar og elev-reiskap spelar inn på innlæringa av handverksferdigheiter. Teori om observasjonslæring (Bandura, 1977) og sosiokulturell teori (Säljö, 2021; Vygotsky, 1978) er del av det teoretiske bakteppet. Undersøkinga adresserer det operasjonaliserte og erfarte læreplannivået (Goodlad, 1979) og ivaretek elevperspektivet.

Artikkelen er del av ei PhD-studie og byggjer på ei djupnestudie frå 5.trinn gjennomført våren 2021. Datagrunnlag i denne undersøkinga er feltnotat frå observasjon av tre materialperiodar gjennom eitt halvår og 12 elevintervju.

Førebelse funn indikerer eit sprik mellom kor mykje hjelp elevane får frå andre og kva dei opplever å ha klart på eiga hand. Kva tid søker elevane kvarandre og læraren for praktisk hjelp og stønad og kva form har denne samhandlinga? Diskusjonen kan også dreie seg om kva rolle læraren spelar i elevane si innlæring av handverksferdigheiter.

Bente Helen Skjelbred

En tegnende lærer

Høgskulen på Vestlandet (HVL)

Problemstilling/tema: Hva kjennetegner de ulike lærings situasjonene der læreren bruker egen tegning som visuell kommunikasjon i undervisningen?

Nøkkelord: Visuell kommunikasjon, læringsutbytter, tegning, kunst og håndverk, læreplan

Vitenskapelig paper

Denne artikkelen undersøker og diskuterer LK20s fremstilling av tegning, og hva som kjennetegner lærings situasjonene der de lærerspesifikke læringsutbytter (Eisner, 1979) viser seg gjennom læreres egen bruk av tegning for å kommunisere m.a. ideer, erfaringer, begrep, budskap og sammenhenger visuelt. Dette innbefatter også den sansende og fabulerende delen med ekspressive uttrykk, og en relasjonell tilnærming der lærer tegner mer lekt og fabulerende sammen med elevene. Gjennom teorien til Bragg et al. (2016) om læreres sensitivitet overfor elevers læring undersøkes det hvilke kjennetegn ved læreres profesjonelle oppmerksomhet som kommer til syne i lærings situasjonene der læreren bruker egen tegning som visuell kommunikasjon.

Artikkelen bygger på en casestudie basert på fire læreres oppfatninger og operasjonalisering av tegning i faget (Skjelbred, 2021). Søkelyset rettes mot læreres operasjonaliseringer av kunst og håndverk innenfor fagfeltet i Norge og Norden og bidrar inn i grunnskolelærerutdanningen med en læreplanteoretisk og utdanningsvitenskapelig inngang til ulike tegnepraksiser i faget.

Resultatene viser blant annet at lærings situasjonene der læreren bruker egen tegning som visuell kommunikasjon i undervisningen kjennetegnes av lærernes oppmerksomhet og «blikk» for eleven, klassen, og en sensitivitet for sammenhenger og dynamikk i undervisningen. Der læreren ved hjelp av dette «blikket» kan velge kombinasjon av verbal og visuell kommunikasjon, og vise og konkretisere ved å tegne ulike begrep, arbeidsmåter, tankekart, osv. Dette «blikket» kan øves opp av studenter i lærerutdanningen. Gjennom at studentene får erfaring med å tegne på ulike måter kan de reflektere over tegning som et didaktisk verktøy i undervisningen og øve på å utvikle det profesjonelle øye som Bragg et al., (2016) knytter til læreres profesjonelle noticing (Bragg et al., 2016) ovenfor klassen og den enkelte elev. Faget kunst og håndverks iboende skapende egenart har videre muligheter knyttet til tegning som visuell kommunikasjon med potensialer som går langt utover det denne artikkelen har undersøkt.

Referanser

Bragg, L. A., Herbert, S., Loong, E. Y.-K., Vale, C., & Widjaja, W. (2016). Primary teachers notice the impact of language on children's mathematical reasoning. *Mathematics Education Research Journal*, 28(4), 523–544. <https://doi.org/10.1007/s13394-016-0178-y>

Eisner, E. W. (1979). *The Educational Imagination: On the Design and Evaluation of School Programs*. Macmillan Publishing.

Skjelbred, B. H. (2021b). *Læreres oppfattelse og operasjonalisering av tegning i kunst og håndverk i ungdomsskolen*. [Doktorgradsavhandling, Høgskulen på Vestlandet, HVL].

<https://hdl.handle.net/11250/2760505>

Utdanningsdirektoratet. (2020). *Innføring av nye læreplaner*. <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/fagfornyelsen/innforing-av-nye-lareplaner/>

Utdanningsdirektoratet. (2020a). *Læreplan i kunst og håndverk*. <https://www.udir.no/lk20/khv01-02>

Bente Helen Skjelbred

Rammefaktorenes betydning i skolefagene kunst og håndverk og mat og helse, - i spennet mellom idealer og praksiser

Høgskulen på Vestlandet (HVL)

Problemstilling/tema: Hvordan påvirker rammefaktorene lærernes gjennomføring av opplæringen i fagene kunst og håndverk, og mat og helse i grunnskolen?

Nøkkelord: Visuell kommunikasjon, læringsutbytter, tegning, kunst og håndverk, læreplan

Vitenskapelig paper

Artikkelen belyser hvordan lærerne i kunst og håndverk, og mat og helse i grunnskolen opplever rammefaktorenes betydning for operasjonaliseringen av fagene i lys av Goodlads (1979) læreplanteori. Skoleeier og skoleledelsens økonomiske prioriteringer knyttet til rom, utstyr, og verktøy, rammevilkår påvirker læreres handlingsrom og elevenes læring i fagene. Den enkelte kommune bestemmer hvordan spesialrom skal utformes ut fra gjeldende læreplan for grunnskolen og innenfor rammene av opplæringsloven, plan og bygningsloven, samt byggetekniske forskrifter. Før 1983 fantes det imidlertid nasjonale retningslinjer for utforming av spesialrom i den norske grunnskolen (Moe, 2021). Felles for skolefagene kunst og håndverk og mat og helse, er at de i tillegg til å utvikle praktiske ferdigheter går inn i en teoretisk og historisk dannelsesstradisjon hvor kombinasjonen av praktisk og teoretisk kunnskap utgjør fagenes egenart. Fagene har hver for seg intensjon om at elevene får utvikle seg gjennom det praktiske og skapende arbeidet i skolens spesialrom, som kunst og håndverksrom (Skjelbred, 2021) og kjøkken (Veka, 2022) i tillegg til uteområder. Fagene operasjonaliseres også noen ganger tverrfaglig og i samarbeid (Jamochi, 2023). Studien er en sammenlignende casestudie ved syv grunnskoler og bygger på observasjoner, intervjuer med lærere, og dokumenter. Goodlads (1979b) teori om læreplanens beslutningsområder brukes som analytisk redskap for å belyse de ulike rammefaktorenes betydning for hvordan lærere i skolen operasjonaliserer opplæringen. Resultatene viser at lærerne opplever de ytre rammene, knyttet til det organisatoriske, elevtall, spesialrom, læremidler, samt fagfelleskap, som vesentlig for hvordan de operasjonaliserer undervisningen. Lærernes egen oppfattelse av læreplanen, og deres forståelse av fagets egenart, egne idealer og overbevisning om hva faget skal være har stor betydning for hvordan fagene operasjonaliseres. Resultatene diskuteres i lys av Arfwedson & Arfwedson (1995) rammeteori og viser hvordan rammefaktorene får betydning for hvordan lærerne gjennomfører fagene i spennet mellom idealer og praksiser.

Referanser

- Arfwedson, G. & Arfwedson, G. (1995). *Didaktik for Lærere*. HSL Förlag.
- Moe, H. E. (2021) Spesialrom for Kunst og håndverk i grunnskolen – analyse av retningslinjer 1889-1992, *FORM akademisk*, 14(1), art. 8. <https://doi.org/10.7577/formakademisk.4026>
- Goodlad, J. I. (1979a). *An Ecological Version of Accountability. Theory into Practice*. Taylor & Francis, 18(5), 308-315. <https://www.jstor.org/stable/1476747>
- Goodlad, J. I. (1979b). The scope of the curriculum field. In J. I. Goodlad (Ed.), *Curriculum inquiry. The Study of Curriculum Practice* (pp. 17–43). McGraw-Hill Book Company.
- Skjelbred, B. H. (2021). *Læreres oppfattelse og operasjonalisering av tegning i kunst og håndverk i ungdomsskolen*. <https://hvlopen.brage.unit.no/hvlopenxmlui/bitstream/handle/11250/2760505/SkjeIbred.pdf?sequence=1>
- Veka, I. (2022). *Mat-og helselærernes didaktiske praksiser. En casestudie på tre barneskoler*. <https://hvlopen.brage.unit.no/hvlopenxmlui/bitstream/handle/11250/3037983/Veka.pdf?sequence=5>

Marie Skreden og Hanne Maren Meldahl

Et rom for læringsfellesskap i skolen

Høgskulen på Vestlandet (HVL)

Problemstilling/tema: Elevenes medvirkning for læringsfellesskap

Nøkkelord: Elevmedvirkning, læringsfellesskap, sosiokulturelle fellesskap, inkluderende undervisningspraksis, den tredje pedagog

Praksisfortelling – utviklingsarbeid

Et verksted for elevmedvirkning, læringsfellesskap og vennskap – en praksisfortelling

I praksisfortellingen tar vi deg med til et kreativt verksted midt i skolens hjerte, et resultat av samarbeidet mellom elever og lærere. Rommet ble formet av elevenes ønske om mer tid til skapende arbeid og ideen om friminuttskurs i ulike teknikker. Det ble ikke bare et sted for undervisning, men en levende arena for elevmedvirkning, læring og vennskap.

Dette verkstedet ble et senter for sosial og kreativ aktivitet. Vi som kunst og håndverk-lærere ved skolen valgte å flytte fra våre kontorer og ha vår daglige arbeidsplass her. Rommets innredning la til rette for samtaler mellom elever og lærere. Inspirert av Reggio Emilia-prinsippet om rommet som den tredje pedagog (Hansson2016), ønsket vi å skape et miljø som trigget kreativitet ut i fra elevens egne interesser og styrket den inkluderende undervisningspraksisen ved skolen.

Elevene brukte rommet i friminuttene, deltok i øyeblikkelige aktiviteter eller planla langsiktige prosjekter. Denne friheten til å følge egne interesser forsterket ikke bare deres kunst- og håndverkskompetanse, men også lærernes forståelse av elevmedvirkning. Verkstedet ble et trygt sted hvor elever fra ulike klasser og trinn kunne møtes og dele felles interesser.

Vi ønsker å belyse hvordan ulike sosiale systemer fungerer sammen, skaper en ramme for estetiske læreprosesser. Etienne Wenger og Jean Lave's syn på læring som tilhørighet som ramme for erfaring, fantasi og justering (Wenger 2000), blir tydelig i utviklingen av læringsfellesskapet. Samspillet mellom ulike kompetanser bidrar til verdiskapning, og legitim perifer deltakelse legger grunnlaget for deltakelse i bredere sosiokulturelle fellesskap (Lave and Wenger 1991).

Lisbet Skregelid

Kunsten på campus

Universitetet i Agder (UiA)

Problemstilling/tema: Hvordan kan kunst generelt og Beat kunst spesielt være til inspirasjon for måten vi legger til rette for møter med denne kunsten?

Nøkkelord: Kunstbasert undervisning, Beatkunst, campus, formidling, dissensus

Vitenskapelig paper

Universitetet i Agder (UiA) har en stor og stadig økende kunstsamling bestående av KORO kunst, kunst kjøpt av UiA selv og en unik samling av Beatkunst fra 1950-60 tallet, den største samlingen utenfor USA. Som del av Bachelor studiet i Visuell kunst og formidling får studentene i sitt første og andre semester kjennskap til kunsten på campus gjennom å planlegge, gjennomføre og delta i formidlingsopplegg rettet mot medstudenter, skoleelever og ansatte. Vi kaller dette for «kunstdidaktisk verksted». En del av verkene fra samlingen med et utvalgt fokus, er utgangspunkt for en eksperimentell og variert kunstdidaktisk praksis. Studentene jobber i grupper, og står fritt til å velge hva de vil fokusere på. Resultatet er prosjekter som i stor grad utfordrer konvensjonelle måter å møte kunst på.

I paperet gir jeg eksempler på prosjekter gjennomført av studentene med fokus på opplegg som involverer Beat kunst. Sammen med studentene utforsker jeg koplinger mellom formidlingspraksiser og Beatkunstneres eksperimenterende og samfunnskritiske kunstpraksiser. Dette har ledet til det vi omtaler som «Beat pedagogikk», en pedagogisk tilnærming informert av kunsten selv og som har likheter med det jeg omtaler som Pedagogy of dissensus. Dette er utviklet gjennom langvarig utforskning av kunstdidaktisk praksis bl a i en kunstmuseumskontekst. I paperet argumenterer jeg for at kunstens egne ambivalente og forstyrrende egenskaper egner seg godt som utgangspunkt for hvordan man kan tenke og praktisere undervisning generelt og i formidling i gallerier, museet og i offentlige rom som et universitet spesielt. Når kunstens dissens egenskaper anvendes i pedagogiske sammenhenger, utfordres vanlige måter å undervise på, og mulige forstyrrelser av det forventede tilbys. Det ukjente og det uforutsette ønskes velkommen.

Paperet er et bidrag til det voksende feltet av kunstbasert undervisning og formidling.

Hildegunn Guroplass Solbø

Arkinatur, uterom som verksted

OsloMet

Problemstilling/tema: Hvordan bruke nærområder og landskapskunst som metode i arbeid med kunst, natur og arkitektur? For kanskje å bedre forstå oss selv som del av natur og omgivelser.

Nøkkelord: Landskapskunst, uterom som verksted, motivasjon, samarbeid, Naomi Klein

Praksisfortelling – utviklingsarbeid

Innledning:

I perioden 2006-2011 gjennomførte jeg ett utviklingsarbeid først kalt «Arkitekt tur» deretter «Arkinatur». Dette ble gjennomført i samarbeid med barn og lærere ved tre barne og ungdomsskoler på Nesodden, samt studenter ved Oslo Met som hadde praksis hos meg. Arbeidet ble finansiert av Den Kulturelle Skolesekken.

I all hovedsak bestod «Arkinatur» av en sti mellom tre skoler, med mange arkitekturrelaterte oppgaver underveis. Jeg ønsket at elevene skulle få en kroppslig og sanselig tilnærming til kunnskap om arkitektur og natur i nærområdet.

Metode:

Landskapskunst er ofte utgangspunkt i egen kunstnerisk praksis og som metode og innfallsvinkel i arbeid med rom og arkitektur for barn, ungdom, studenter og lærere.

Arbeidet ble startet og avsluttet innendørs, men læringsaktivitetene foregikk i all hovedsak ute. Å arbeide utendørs er en erfaring og praksis jeg tok med fra min første jobb som lærer, ved Mølladammen ungdomsskole. Skolen var ny og det var ikke gulv i verkstedene det første halvåret. I løpet av denne tiden fikk jeg erfaring med hva som fungerte og ikke i utendørsundervisning. Dette bygget jeg videre på etter at gulvet var ferdig da jeg ikke klarte å gjenskape motivasjon og samarbeid i samme grad innendørs.

Resultat:

«Arkinatur» ble utgangspunkt for kurs jeg siden har holdt for lærere i brobygging og omforming av inne og uterom på sin skole. Det har også vært utgangspunkt for arbeid med teknologi og design. Fugleboligprosjektet var del av arkinatur stien og ble omfavnet av naturfagsenteret i Oslo og senter for matematikk i Trondheim. Sammen laget vi flere boligannonser, og tilrettela for ulike klassetrinn. naturfag.no: Fuglebolig

Jeg har veldig god erfaring med å bruke landskapskunst som metode. Den kan hjelpe oss med å forstå hvem vi er i forhold til våre omgivelser. Mitt arbeid er bla inspirert av Naomi Klein: " We can save ourselves, but only if we let go of the myth of dominance and mastery and learn to work with nature".

Lovise Søyland og Ann-Hege Lorvik Waterhouse

Ikke helt A4! Utforskende, kroppslige og materielle tegneprosesser

Universitetet i Sørøst-Norge (USN)

Problemstilling/tema: Hva skjer når vi inviterer barnehagelærerstudenter til utforskende, materielle og kroppslige tegneprosesser?

Nøkkelord: Analog tegning, materialbasert tenkning, kroppslig læring, kunstneriske prosesser

Vitenskapelig paper

Presentasjonen tar utgangspunkt i et utdanningsfaglig tegneprosjekt som knytter seg til samtidstegning og en utvidet forståelse av tegnepraksiser. I prosjektet undersøkes tegning fra et utforskende, kroppslig og materielt perspektiv. Undersøkelsen bygger på empiri fra et undervisningsprosjekt hvor vi posisjonerer oss som a/r/tografer (Irwin, 2013) i møte med barnehagelærerstudenter.

Bakgrunnen for å undersøke samtidstegning ut fra et utforskende perspektiv er et behov for å sette den analoge tegningen på agendaen (Søyland, in press). En mer kroppslig og utforskende inngang til tegning i barnehagen og utdanningen kan bidra til en mer mangfoldig forståelse av hva tegning kan være. Vår erfaring er at mange studenter kvier seg for å tegne og begrunner det med at de ikke kan eller får til. Vi vil derfor undersøke andre tegneinnganger for om mulig utvide studentenes forståelse av hva tegning kan være som produkt og prosess.

Forskningsspørsmålet som undersøkes er: Hva skjer når vi inviterer barnehagelærerstudenter til utforskende, materielle og kroppslige tegneprosesser? Og hvilke kunnskaper produseres om tegning og om det å tegne? I presentasjonen diskuteres dette i relasjon til følgende tematikker: 1) Kroppens møter med materialer i tegneprosessen, 2) Om nærvær i tegneprosessen, temporalitet og rytme, 3) Om risiko og tilfeldigheter i tegneprosessen. Avslutningsvis diskuteres vi hvordan utforskende, kroppslig og materielle tegnepraksiser kan utformes som forslag til utvidelser av tegneprosesser i barnehage og barnehagelærerutdanning.

Gjennom metodiske grep som deltagende observa(k)sjon (Waterhouse, 2021, 2023) og kollektive utforskinger i prosjektrummet kommer vi som a/r/tografer tett på studentenes tegneprosesser og vi utforsker selv tegning i rommet. Kunstneriske prosesser som tegneprosesser kan forstås som måter å undersøke verden på og gjennom å være i slike prosesser i det individuelle og i det kollektive, gjennom dokumentasjon og refleksjon utvikler vi nye innsikter som kan artikuleres.

Referanser

Irwin, R. L. (2013). *Becoming A/r/tography*. *Studies in Art Education*, 54:3, 198-215, DOI: 10.1080/00393541.2013.11518894

Søyland, L. (in press). Why whole body drawing still matters in our digital age. I Groth, C. & Schilhab, T. (red.) *EmLearning - embodiment and grounded cognition perspectives in education - the 4E approach*. Routledge

Waterhouse, A.H.L. (2021) *Materialpoetiske øyeblikk. En a-r-t-ografisk studie av små barns eksperimentelle materialprosesser i barnehagen* [Doktorgradsavhandling/USN].

Waterhouse, (2023). Fra observasjon mot observa(k)sjon. I Myhre, C. O. & Waterhouse, A.H.L. (red.) *Metodologiske utviklinger: Om kvalitativ og postkvalitativ forskning i barnehagefeltet*.

Fagbokforlaget

Solveig Toft

Dybdelæring i kunst og håndverk

Høgskolen i Østfold (HiØ)

Problemstilling/tema: Hvordan blir dybdelæring i kunst og håndverk forstått og operasjonalisert?

Nøkkelord: Kunst og håndverk, dybdelæring, visuell kommunikasjon, kunst- og designprosesser

Vitenskapelig paper

I ny læreplan for grunnskolen, Kunnskapsløftet 2020, er dybdelæring et sentralt begrep. Det ble innført fire kjerneelementer i faget Kunst og håndverk: håndverksferdigheter, visuell kommunikasjon, kunst- og designprosesser og kulturforståelse. Kjerneelementene skulle uttrykke det som var viktigst i fagene og bidra til dybdelæring.

Vi er nå i gang med en undersøkelse som belyser hvordan dybdelæring blir forstått og operasjonalisert i kunst og håndverk. Det er brukt flere kvalitative metoder: fokusgruppeintervju med lærere som underviser i kunst og håndverk, gruppeintervjuer av elever, deltakende observasjoner av elever i undervisningssituasjoner og analyse av elevarbeider og elevtekster. Utvalget for observasjonene er en 10. klasse i en grunnskole på Østlandet. Observasjonene var knyttet til elevers arbeid med en leireoppgave. Undersøkelsen er godkjent av NSD/Sikt.

I analysene er det tatt utgangspunkt i kjerneelementene kunst- og designprosesser og visuell kommunikasjon. Til disse er det to underordnede problemstillinger:

1. Hvilke kompetanser kommuniseres i elevarbeidene? (Visuell kommunikasjon)
2. Hvilke strategier har elevene brukt for å løse oppgavene? (Kunst- og designprosesser)

Vi bygger på en sosialkonstruktivistisk forståelse av læring, og fortolker vårt materiale med et hermeneutisk blikk.

Økt kunnskap og forståelser om hvordan man kan tilrettelegge for dybdelæring i estetiske fag, kan bidra til bedre læring i fagene og til mer kvalitativt arbeid i andre fag som bruker praktisk-estetiske arbeidsmåter som metoder i sitt læringsarbeid.

Undersøkelsen gjennomføres av prosjektleder og førstelektor i kunst og håndverk Solveig Toft, sammen med førstelektor i drama/teater Gunhild Brønne Bjørnstad (begge fra Høgskolen i Østfold) i samarbeid med Silje Holm Erlandsen som er kunst og håndverkslærer ved Rygge ungdomsskole.

Ann-Hege Lorvik Waterhouse og Kari Carlsen

Tenkeverksted om formingsfagets plass i barnehagen og i barnehagelærerutdanninga

Universitetet i Sørøst-Norge (USN)

Problemstilling/tema: Formingsfagets framtid

Nøkkelord: Forming, barnehage, barnehagelærerutdanning, "tverrfaglighetsskvis", kunnskapskapital

Praksisfortelling – mikroverksted

I dette verkstedet inviterer vi til kollektiv høyttenkning om formingsfagets plass i barnehagen og barnehagelærerutdanninga. I en tid hvor formingsfaget står i en «tverrfaglighetsskvis» og hvor håndverksbegrepet er borte fra Rammeplanen for barnehagens oppgaver og innhold (KD, 2017) er det på tide å redefinere hva faget er og kan være i framtida.

I dette verkstedet ønsker vi å skape noen kollektive tanker om fagets kunnskapskapital. Å re-turnere (Barad, 2007) til tidligere formingspraksiser kan være en metode for å undersøke hva fagets kunnskapskapital kan være. Hva kan vi lære av fagets historie? (Carlsen, 2021) Hvilke verdier, kunnskaper og ferdigheter kan defineres som grunnleggende i faget? Hvilket formingsfag ønsker vi å undervise våre studenter i? Og hvordan materialiserer formingsfaget seg i barnehagen? Hva slags forskning har vi om forming i barnehagen og utdanninga? Hvordan blir forminga i fremtida med nye teknologier? Dette er mange og store spørsmål og verkstedet er et sted for å starte dette arbeidet som vi ønsker å forankre i nettverket og som bør utvikle seg til å bli et nasjonalt kollektivt løft for formingsfaget.

Resultatet av verkstedet er neppe svar på spørsmålene over eller konkrete planer for videre arbeid, men snarere flere spørsmål og kollektive tanker og ideer til hvordan vi sammen kan starte dette arbeidet. Vi er overbevist om at det er på høy tid å slå, ikke et slag, men mange slag for formingsfaget. Med dette inviterer vi til tenkedugnad under parolen FRAM FOR FORMINGA!

Referanser

Barad, K. (2007). *Meeting the universe halfway: Quantum physics and the entanglement of matter and meaning*. Duke University Press.

Carlsen, K (2021). Forming i barnehagen – et tilbakeblikk for framtida. *Techne Serien* 2021; Volum 28.(4) s. 99-114

Utdanningsdirektoratet. (2017). *Rammeplan for Barnehagens oppgaver og innhold*.

Kunnskapsdepartementet.

<https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>

Vigdis Dagsdatter Øien

Iscenesettelse av miniatyrfigurer - om å skape krutt når tiden er knapp

Dronning Mauds Minne høgskole for barnehagelærerutdanning (DMMH)

Problemstilling/tema: Hvordan tilrettelegge for en liten, skapende og praktisk økt med studentene når tiden er knapp?

Nøkkelord: Miniatyrfigur, historiefortelling, visuelle virkemidler, bruk av ord/tema som impuls og grunnlag for fortelling, uterommet som arena for arbeidet

Praksisfortelling – mikroverksted

Hvordan tilrettelegge for en liten, skapende og praktisk økt med iscenesettelser av miniatyrfigurer? Med utgangspunkt i et gitt ord/tema skal deltakerne iscenesette miniatyrfigurer i uterommet (kan også gjøres inne). Figurene skal fotograferes fra ulike perspektiv og i ulike situasjoner og settes sammen slik at bildene utgjør en fortelling.

Dette arbeidet kan gi deltakerne innblikk i det å skape en visuell fortelling gjennom å komponere og sette sammen deler til en helhet. Ved å bruke forskjellige virkemidler som kontrast, retning, rytme, utsnitt, bevegelse, fargebruk, perspektiv, stil og uttrykk, skaper de den fortellingen de ønsker å formidle. Komposisjonen kan ha som formål å gi et bilde balanse, samtidig som det skal vekke interesse, uttrykke en mening, skape en stemning eller kommunisere et budskap.

Verkstedarbeid trenger ikke låses til et konkret verksted. Dette mikroverkstedet kan med hell gjennomføres med uterommet som arena.

Abstraktheftet 2024 publiseres på nettverkets nettside hos
Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen.

Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen
Nord universitet, 8049 Bodø
kunstkultur@nord.no

kunstkultursenteret.no